

پایش ملی محیط کسب و کار ایران تابستان ۱۴۰۲

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

مرکز آمار و اطلاعات اقتصادی و پایش اصل ۴۴

(دوره بیست و هشتم)

آبان ۱۴۰۲

فهرست مطالب

۳	.....مقدمه
۴	.....چکیده نتایج
۵	..... بخش اول: روش‌شناسی گزارش
۵	..... معرفی مؤلفه‌های طرح پایش
۹	..... طرح نمونه‌گیری
۱۵	..... محاسبه شاخص کل محیط کسب و کار
۱۶	..... آشنایی با نظریه عمومی کار آفرینی شین
۱۷	..... بخش دوم: جداول آماری، نمودارها و تحلیل آماری
۱۷	..... شاخص کل محیط کسب و کار
۱۸	..... شاخص بخشی محیط کسب و کار
۲۱	..... شاخص استانی محیط کسب و کار
۲۶	..... شاخص محیط کسب و کار بر اساس رشته فعالیت اقتصادی
۲۹	..... شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و اتاق‌ها
۳۱	..... شاخص ملی محیط کسب و کار بر اساس مدل کار آفرینی شین
۳۳	..... شاخص محیط کسب و کار بر اساس تعداد کارکنان بنگاه‌های اقتصادی
۳۴	..... شاخص محیط کسب و کار بر اساس سابقه فعالیت بنگاه‌های اقتصادی
۳۵	..... شاخص محیط کسب و کار بر اساس شرکت‌های دانش بنیان
۳۷	..... شاخص محیط کسب و کار بر اساس ظرفیت تولید بنگاه‌های اقتصادی
۳۸	..... برخی اقدامات انجام شده به منظور رفع موانع کسب و کار

مقدمه

محیط کسب و کار به مجموعه عواملی گفته می‌شود که بر عملکرد یا اداره بنگاه‌های اقتصادی مؤثر هستند اما تقریباً خارج از کنترل مدیران بنگاه‌ها قرار دارند؛ عواملی نظیر قوانین و مقررات، میزان بارندگی، فرهنگ کاری در یک منطقه و ... که در کشورها و مناطق جغرافیایی گوناگون، در هر رشته کاری و نیز در طول زمان متفاوت هستند. امروزه، بهبود محیط کسب و کار یکی از مهمترین راهبردهای توسعه اقتصادی هر کشور به شمار می‌رود و علاوه بر آن هرچه محیط کسب و کار یک کشور شرایط بهتری داشته باشد، بهره‌برداری از فرصت‌های کارآفرینی بیشتر و هر چه بهره‌برداری از فرصت‌های کارآفرینی در جامعه‌ای بیشتر باشد، عملکرد اقتصاد آن کشور و خلق ارزش و ثروت در آن جامعه نیز بیشتر می‌شود. با این حال بهبود محیط کسب و کار، نیازمند برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری مطلوب است، که دستیابی به این مهم نیازمند وجود فرایندی مستمر برای پایش و سنجش وضعیت محیط کسب و کار هر کشور است.

در همین راستا و در سال ۱۳۹۰، نمایندگان مجلس شورای اسلامی، قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار را تصویب کردند. به موجب ماده ۴ این قانون: «اتاق‌ها موظفند به منظور اطلاع سیاست‌گذاران از وضعیت محیط کسب و کار در کشور، شاخص‌های ملی محیط کسب و کار در ایران را تدوین و به‌طور سالانه و فصلی حسب مورد به تفکیک استان‌ها، بخش‌ها و فعالیت‌های اقتصادی، سنجش و اعلام نمایند». اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران در قالب اجرای یک طرح پژوهشی در سال ۱۳۹۴، نسبت به شناسایی و معرفی شاخص‌های ملی پایش محیط کسب و کار اقدام نمود و اجرای طرح ملی پایش محیط کسب و کار را در اواخر سال ۱۳۹۵ با همکاری اتاق‌های تعاون و اصناف ایران در دستور کار خود قرار داد.

گزارش حاضر، بیست و هشتمین گزارش فصلی است که اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران با رویکرد تلفیق داده‌های پیمایشی با داده‌های آماری بر اساس نظریه عمومی کارآفرینی شین^۱ ارائه نموده است. در این گزارش، داده‌های پیمایشی حاصل از ادراک سنجی از وضعیت مؤلفه‌های محیط کسب و کار کشور در تابستان ۱۴۰۲، ۲۸۲۲ فعال اقتصادی زیرمجموعه سه اتاق و با استفاده از روش تکمیل پرسشنامه الکترونیکی (CAWI^۲) و همچنین آمارگیری تلفنی با کمک رایانه (CATI^۳) صورت گرفته است و داده‌های آماری نیز از منابع آماری رسمی کشور تهیه و مورد استفاده قرار گرفته‌اند. امید است نتایج این طرح بتواند نقشه راه روشنی برای برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در جهت بهبود محیط کسب و کار کشور فراهم آورد.

شایان ذکر است به دلیل شیوع ویروس کرونا در کشور از اسفند ماه سال ۹۸، شاخص ملی محیط کسب و کار با احتساب اثر کرونا به عنوان یکی از موانع کسب و کار محاسبه شده است و در پاییز ۱۴۰۱، به دلیل کاهش اثرگذاری شاخص مذکور در محیط کسب و کار، از محاسبات حذف شده است.

1. Schein
2. Computer Assisted Web Interviewing
3. Computer Assisted Telephone Interviewing

چکیده نتایج

بر اساس نتایج حاصل از پایش ملی محیط کسب و کار ایران در تابستان ۱۴۰۲، ۶/۱۱ (نمره بدترین ارزیابی ۱۰ است) محاسبه شده که از وضعیت این شاخص نسبت به ارزیابی فصل گذشته (بهار ۱۴۰۲ با میانگین ۶/۰۵) نامساعدتر است.

در تابستان ۱۴۰۲ فعالان اقتصادی مشارکت‌کننده در این پایش، به ترتیب سه مؤلفه ۱- غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات ۲- دشواری تأمین مالی از بانک‌ها ۳- بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار را نامناسب‌ترین مؤلفه‌های محیط کسب و کار کشور نسبت به سایر مؤلفه‌ها ارزیابی نموده‌اند.

بر اساس یافته‌های این طرح در تابستان ۱۴۰۲ استان‌های قم، سمنان و زنجان به ترتیب دارای مساعدترین وضعیت محیط کسب و کار نسبت به سایر استان‌ها ارزیابی شده‌اند.

بر اساس یافته‌های طرح، میانگین ظرفیت فعالیت (واقعی) بنگاه‌های اقتصادی شرکت‌کننده در فصل تابستان ۱۴۰۲ معادل ۴۱/۶۵ درصد بوده است که نسبت به بهار ۱۴۰۲ (۴۱/۱۲ درصد) تغییر محسوسی نداشته است.

بر اساس نتایج این پایش در تابستان ۱۴۰۲، وضعیت محیط کسب و کار در بخش خدمات (۶/۱۴) در مقایسه با بخش‌های صنعت (۵/۹۲) و کشاورزی (۶/۰۲) نامناسب‌تر ارزیابی شده است.

در بین رشته فعالیت‌های اقتصادی برحسب طبقه‌بندی استاندارد ISIC.rev4، رشته فعالیت‌های ۱- آموزش، ۲- سلامت انسان و مددکاری اجتماعی و ۳- آب رسانی، مدیریت پسماند، فاضلاب و فعالیت‌های تصفیه دارای بهترین وضعیت محیط کسب و کار و رشته فعالیت‌های ۱- خدمات مربوط به تأمین جا و غذا، ۲- املاک و مستغلات و ۳- اداری و خدمات پشتیبانی، بدترین وضعیت محیط کسب و کار را در مقایسه با سایر رشته فعالیت‌های اقتصادی در کشور داشته‌اند.

بر اساس نظریه عمومی کارآفرینی شین، شاخص ملی محیط کسب و کار ایران در تابستان ۱۴۰۲، عدد ۶/۲۸ (عدد ۱۰ بدترین ارزیابی است) به دست آمده است که بدتر از وضعیت این شاخص در ارزیابی فصل گذشته (بهار ۱۴۰۲ با میانگین ۶/۱۶) است. میانگین ارزیابی محیط اقتصادی عدد ۶/۵۸ است که در ارزیابی فصل گذشته عدد ۶/۴۶ حاصل شده بود و میانگین ارزیابی محیط نهادی عدد ۶/۰۳ است که در فصل گذشته عدد ۵/۹۱ ارزیابی شده بود. بر این اساس، محیط حقوقی و قانونی با عدد ۵/۵۹ و محیط مالی با عدد ۸/۳۰ به ترتیب مساعدترین و نامساعدترین محیط‌ها بر اساس نظریه عمومی کارآفرینی شین بوده‌اند. لازم به ذکر است که شاخص شین به دلیل در نظر گرفتن وزن عوامل مختلف در محاسبه، از دقت بیشتری نسبت به شاخص کل کشور برخوردار است.

در ادامه گزارش، روش‌شناسی انجام پایش، جداول و نمودارهای آماری به همراه تحلیل نتایج به طور مبسوط شرح داده شده است.

بخش اول: روش‌شناسی گزارش

مطابق با ماده ۴ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار، اتاق‌ها موظف هستند به منظور اطلاع سیاست‌گذاران از وضعیت محیط کسب و کار در کشور، شاخص‌های ملی محیط کسب و کار در ایران را تدوین و به‌طور سالانه و فصلی حسب مورد به تفکیک استان‌ها، بخش‌ها و فعالیت‌های اقتصادی، سنجش و اعلام نمایند. مطابق با همین مأموریت، مرکز آمار و اطلاعات اقتصادی اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران با همکاری اتاق‌های اصناف و تعاون ایران اقدام به برنامه‌ریزی برای جمع‌آوری اطلاعات و محاسبه شاخص ملی محیط کسب و کار ایران بر اساس ۷۰ مؤلفه پیمایشی و آماری کرده است که مؤلفه‌ها از نتایج اجرای طرح مطالعاتی در همین خصوص به‌دست آمده‌اند. اطلاعات ۲۸ مؤلفه پیمایشی از روش تکمیل پرسشنامه با همکاری فعالان اقتصادی (تعیین شده با روش‌های نمونه‌گیری) به‌دست می‌آید و برای کسب اطلاع در مورد ۴۲ مؤلفه آماری از منابع اطلاعاتی و آمار رسمی کشور که تا زمان انتشار نشریه به‌روزرسانی می‌شوند، استفاده می‌شود و در نهایت، شاخص‌های ملی پایش محیط کسب و کار ایران به تفکیک ملی، استان، بخش‌های عمده و رشته فعالیت‌های اقتصادی محاسبه شده‌اند.

معرفی مؤلفه‌های طرح پایش

مطابق مدل ارائه شده برای محاسبه شاخص محیط کسب و کار در ایران، شاخص ملی محیط کسب و کار از طریق انجام محاسبات بر روی ۷۰ نامگر که شامل ۲۸ مؤلفه پیمایشی و ۴۲ مؤلفه آماری که از عوامل مختلف و قابل احصای مؤثر بر اداره واحدهای تولیدی در ایران معرفی شده است، حاصل می‌شود. قابل ذکر است مؤلفه‌های پیمایشی و آماری مورد استفاده در محاسبه فضای کسب و کار کشور به صورت زیر تعریف شده‌اند:

الف: مؤلفه‌های پیمایشی:

۱. نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول
۲. برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...
۳. بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان
۴. بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار
۵. غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات
۶. رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی
۷. تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌رغبتی به خرید محصولات ایرانی
۸. تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار
۹. وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار
۱۰. رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات

۱۱. دشواری تأمین مالی از بانک‌ها
۱۲. فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی
۱۳. ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)
۱۴. ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران
۱۵. وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبا در بازار
۱۶. ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار
۱۷. عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران
۱۸. فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار
۱۹. دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
۲۰. کارگری عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه
۲۱. کمبود تقاضا در بازار
۲۲. کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز
۲۳. کمبود نیروی کار ماهر
۲۴. محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت
۲۵. محدودیت دسترسی به آب
۲۶. محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و...)
۲۷. فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
۲۸. موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب‌وکار در دستگاه‌های اجرایی

ب. مؤلفه‌های آماری:

محیط نهادی

نماگر ۱. محیط سیاسی (تأثیر عوامل سیاسی - امنیتی بر اداره بنگاه‌ها)

- ۱-۱. تعداد مطبوعات دارای مجوز و فعال (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)
- ۲-۱. تعداد سرقت (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)
- ۳-۱. تعداد سازمان‌های مردم‌نهاد (سمن) - (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

نماگر ۲. محیط علمی - آموزشی (مهارت و تحصیلات نیروی انسانی)

۲.۱- دانش آموخته‌های مراکز فنی حرفه‌ای (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۲.۲- تعداد دانش آموخته‌های دانشگاهی (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۲.۳- نرخ باسوادی ۶ ساله و بالاتر

۲.۴- تعداد دانش‌آموزان به ازای هر کلاس

نماگر ۳. محیط فرهنگی (فرهنگ، رضایتمندی و فرهیختگی نیروی انسانی)

۳.۱- تعداد صندلی‌های سینما (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۳.۲- تعداد فرهنگ‌سراها و کتابخانه‌های عمومی (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۳.۳- تعداد عناوین کتاب‌های منتشر شده در استان (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۳.۴- تعداد خواسته‌های بازگشت به کار در هیأت‌های تشخیص دعاوی کار نسبت به کل شاغلان استان

نماگر ۴. فناوری و نوآوری

۴.۱- شاخص استانی فناوری اطلاعات

۴.۲- تعداد کاربران اینترنت (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۴.۳- تعداد شرکت‌های دانش‌بنیان (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

نماگر ۵. محیط قانونی و حقوقی (حاکمیت قانون، تضمین‌های حقوق مالکیت و عملکرد دادگستری)

۵.۱- نرخ رسیدگی به پرونده‌های قضایی (درصد از ورودی)

۵.۲- امتیاز قضایی و اداری (تخصیصی گزارش‌های عملکرد استانی قوه قضائیه)

۵.۳- میانگین زمان رسیدگی به هر پرونده ورودی (روز)

۵.۴- تعداد پرونده‌های مطالبه طلب (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

نماگر ۶. ساختار و عملکرد دولت

۶.۱- تعداد کارمندان دستگاه‌های دولتی و حکومتی (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۶.۲- پرداخت‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (عملکرد بودجه عمرانی)

محیط اقتصادی

نماگر ۷. محیط کلان (ثبات اقتصاد کلان، ساختارهای اشتغال)

- ۷.۱- شاخص تورم مصرف کننده
- ۷.۲- شاخص تورم تولیدکننده
- ۷.۳- نرخ مشارکت نیروی انسانی (درصد)
- ۷.۴- نرخ بیکاری (درصد)
- ۷.۵- ارزش صادرات غیرنفتی استان (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)
- ۷.۶- نرخ رشد منطقه‌ای (درصد)

نماگر ۸. محیط مالی (تأمین مالی)

- ۸.۱- سرانه مانده تسهیلات اعطایی

نماگر ۹. محیط جغرافیایی (زیرساخت‌ها، ظرفیت‌های اقلیمی و استانی)

- ۹.۱- متوسط بارندگی سالانه استان (میلی متر)
  - ۹.۲- تعداد هتل‌های ۴ و ۵ ستاره
  - ۹.۳- تعداد تخت بیمارستانی فعال (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)
  - ۹.۴- طول راه‌های بین شهری (کیلومتر به ازای هر کیلومتر مربع مساحت)
  - ۹.۵- تعداد انبار و سردخانه (به نسبت مساحت استان)
  - ۹.۶- مساحت مراتع خوب (به نسبت مساحت استان)
  - ۹.۷- ضریب نفوذ بیمه (درصد)
  - ۹.۸- فاصله مرکز استان تا بندر تجاری (آبی) و فعال بین المللی (کیلومتر)
  - ۹.۹- طول راه آهن به مساحت استان (کیلومتر به ازای هر کیلومتر مربع)
  - ۹.۱۰- درصد روستاهای گازرسانی شده از کل روستاهای استان
- نماگر ۱۰. ساختار تولید (انحصار، خوشه‌ها، وابستگی به مواد اولیه)
- ۱۰.۱- تعداد بهره‌برداران کشاورزی (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)
  - ۱۰.۲- درصد مساحت کشت آبی از کل مساحت زیر کشت

۱۰.۳- تعداد معادن در حال بهره‌برداری (به نسبت مساحت استان)

۱۰.۴- تعداد کارگاه‌های صنعتی فعال (به نسبت مساحت استان)

۱۰.۵- سرانه مساحت پروانه‌های ساختمانی صادره در نقاط شهری

لازم به ذکر است که عناوین برخی مولفه‌های آماری با همکاری دستگاه‌های اجرایی ذیربط اصلاح و یا جایگزین شده‌اند.

طرح نمونه‌گیری

از آنجا که استخراج، انتشار داده‌ها و ارائه نتایج حاصل، در سطح متغیرها، اپتیمم شده است و برای اینکه محاسبات از مبنای دقیق آماری برخوردار باشد لذا انتخاب نمونه‌ها (فعالان اقتصادی) بر مبنای طرح نمونه‌گیری است که در ذیل به آن اشاره می‌شود.

هدف کلی:

هدف کلی از این طرح، شناخت وضعیت جاری محیط کسب و کار در ایران و تغییرات آن به صورت فصلی و سالانه است. این هدف از طریق موارد زیر به دست می‌آید:

۱. برآورد فصلی و سالانه شاخص ملی محیط کسب و کار در ایران
۲. برآورد فصلی و سالانه شاخص استانی محیط کسب و کار در ایران
۳. برآورد تغییرات فصلی شاخص محیط کسب و کار در سطح ملی و استانی
۴. برآورد ملی فصلی و سالانه شاخص ملی محیط کسب و کار در ایران در سطح بخش‌های عمده اقتصادی (خدمات، صنعت و کشاورزی)
۵. برآورد ملی فصلی و سالانه شاخص ملی محیط کسب و کار در ایران در سطح فعالیت‌های اصلی اقتصادی (ISIC⁴)

جامعه هدف

مجموعه واحدهایی که طبق تعریف شامل اعضای فعال اتاق‌های بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی ایران، اصناف و تعاون هستند، جامعه هدف طرح را تشکیل می‌دهند. بنابراین اعضای غیرفعال و اعضای که عضو سه اتاق نیستند را پوشش نمی‌دهد.

جامعه آمارگیری

جامعه آمارگیری با حذف اعضای غیر فعال سه اتاق از چارچوب آماری به دست می‌آید.

واحد آماری

واحد آماری، مدیر یک واحد از سه اتاق کشور می‌باشد که در بانک اطلاعاتی سه اتاق ثبت شده است و فعال است.

زمان آماری

زمان آماری برای تکمیل سؤالات پرسشنامه، وضعیت محیط کسب و کار در فصل تابستان سال ۱۴۰۲ است.

زمان آمارگیری

زمان آمارگیری شهریور ماه ۱۴۰۲ بوده است.

روش آمارگیری

به صورت نمونه‌گیری برای مؤلفه‌های پیمایشی و جمع‌آوری داده از منابع رسمی برای مؤلفه‌های آماری است.

روش جمع‌آوری اطلاعات

اطلاعات مورد نیاز این طرح به ۲ روش به دست می‌آید. برای مؤلفه‌های پیمایشی به صورت آمارگیری الکترونیکی و تکمیل پرسشنامه از طریق سامانه اینترنتی توسط واحدهای انتخاب شده در طرح نمونه‌گیری است و برای مؤلفه‌های آماری از روش جمع‌آوری داده‌ها از مراجع رسمی کشور است.

سطح ارائه برآورد

برآوردها بر اساس اهداف طرح به صورت ملی و استانی هستند.

پارامتر مورد نظر

پارامترهای مورد نظر شامل میانگین وزنی شاخص محیط کسب کار در ایران است.

چارچوب نمونه‌گیری

چارچوب نمونه‌گیری، اعضای فعال سه اتاق هستند.

واحد نمونه‌گیری

واحد نمونه‌گیری واحدهای فعال سه اتاق هستند.

روش نمونه‌گیری

روش نمونه‌گیری، طبقه‌بندی دو مرحله‌ای شده است که واحد نمونه‌گیری مرحله‌ی اول، استان‌ها و واحد نمونه‌گیری مرحله‌ی دوم، براساس بخش عمده اقتصادی است.

در این طرح، علاوه بر برآورد سطوح، برآورد تغییرات نیز مورد نظر است، از این رو از روش نمونه‌گیری چرخشی استفاده می‌شود. نمونه‌گیری چرخشی با ثابت نگه‌داشتن بخشی از واحدهای نمونه بین دو فصل آمارگیری و تغییر بقیه‌ی واحدها، به بهترین نحو، امکان برآورد سطوح و تغییرات را فراهم می‌کند. انجام بهینه‌ی نمونه‌گیری چرخشی، مستلزم به‌کارگیری نمونه‌ی کلیدی^۵ است. منظور از نمونه‌ی کلیدی، نمونه‌ای است که می‌توان از آن برای تأمین نیازهای چند آمارگیری یا چند دوره از یک آمارگیری، زیرنمونه‌هایی انتخاب کرد. در آمارگیری‌های ادواری، استفاده از نمونه‌ی شاخص ضمن صرفه‌ی اقتصادی، امکان کنترل بهتر عملیات اجرایی و هم‌پوشانی نمونه‌ها در دوره‌های مختلف آمارگیری را فراهم می‌کند.

چارچوب و طراحی نمونه‌ی شاخص

چارچوب نمونه‌گیری مرحله‌ی اول در این طرح، استان‌ها براساس سهم از GDP کشور است که واحدهای نمونه‌گیری مرحله‌ی اول را شامل می‌شود.

چارچوب نمونه‌گیری مرحله‌ی دوم، فهرستی از نام و نشانی، بخش عمده اقتصادی و نام اتاق فعالان اقتصادی از نمونه‌ی شاخص است. روش ساخت این چارچوب، در اتاق‌ها (بازرگانی، تعاون و اصناف) متفاوت از یکدیگر است.

در اتاق بازرگانی، برای ساخت این چارچوب، پیش از اجرای طرح، فعالان اقتصادی در یک محدوده‌ی جغرافیایی مشخص، با استفاده از آمارگیری تلفنی به‌نگام می‌شوند. فعالان اقتصادی جدید معرفی شده در هر سال، بر اساس ثبت کارت بازرگانی جدید در ماه‌های انتهایی سال قبل، انتخاب می‌شوند. در اتاق اصناف و تعاون، چارچوب نمونه‌گیری همانند روش قبل است با این تفاوت که فرآیند به‌نگام سازی آن دو سال یکبار است.

الگوی چرخش

با توجه به اهداف طرح، الگوی چرخش انتخابی برای این طرح، یک الگوی ۲-۲-۲ است، یعنی طی دوره‌ی نمونه‌ی کلیدی از هر فعال اقتصادی نمونه، حداکثر چهار بار آمارگیری به عمل می‌آید، به این ترتیب که فعال اقتصادی، دو فصل متوالی در نمونه است، سپس به طور موقت برای دو فصل متوالی از نمونه خارج می‌شود، بعد مجدداً برای دو فصل متوالی به نمونه باز می‌گردد و پس از آن تا انتهای سال‌های مربوط به دوره نمونه کلیدی از نمونه خارج می‌شود. در هر فصل، از چهار گروه چرخش که هر یک از سه گروه فعال اقتصادی (بازرگانی، تعاون و اصناف)، آمارگیری می‌شود:

۱- گروهی که برای اولین بار وارد نمونه شده است،

۲- گروهی که برای دومین بار در نمونه است،

۳- گروهی که پس از دو فصل خروج موقت، مجدداً به نمونه وارد شده است،

۴- گروهی که برای آخرین بار در نمونه است.

به این ترتیب حداکثر میزان تداخل نمونه بین دو فصل متوالی و دو فصل یکسان از دو سال متوالی، ۳۰٪ و بین دو سال متوالی، ۴۰٪ است که می‌تواند اهداف طرح را تأمین کند.

پس از ساخت گروه‌های چرخش، به هر فصل آمارگیری، بر اساس الگوی چرخش، چهار گروه چرخش منتسب می‌شود تا تمام فعالان اقتصادی متعلق به آن‌ها آمارگیری شوند. به این ترتیب در هر فصل آمارگیری به هر چهار گروه یاد شده مراجعه می‌شود.

تعیین تعداد نمونه

با هدف برآورد شاخص ملی، استانی و رشته‌فعالیتی کل کشور در هر فصل، تعداد نمونه با استفاده از رابطه زیر محاسبه شده است:

$$n = \frac{z_{0/975}^2 (1 - r)}{\beta^2 r} \cdot (1 + N_r) \cdot Deff$$

که در آن:

β : خطای نسبی برآورد (کمتر از ۰/۸ درصد)

t : نسبت مفروض شاخص

N_p : نرخ ریزش فعالان اقتصادی نمونه است که برابر با ۰/۳۵ در نظر گرفته شده است.

$Deff$: اثر طرح (برابر ۱/۷)

پس از محاسبه‌ی اندازه‌ی نمونه در سطح ملی، اندازه‌ی نمونه‌ی مورد نیاز در هر استان، با کمک روش تخصیص بینابین و با توجه به ملاحظات اجرایی و کارشناسی، تعیین می‌شود.

روش برآورد

برای دستیابی به برآوردهای مورد نظر، ابتدا باید داده‌های مربوط به هر یک از فعالیت‌های اقتصادی نمونه و اعضای آن‌ها وزن‌دهی شوند. وزن‌دهی در هر فصل بر اساس اعمال وزن پایه، انجام می‌گیرد. وزنی که پس از اعمال این مراحل وزن‌دهی به‌دست می‌آید، تعیین می‌کند که هر فعال اقتصادی در نمونه، نماینده‌ی چند فعال اقتصادی در جامعه است. پس از وزن‌دهی، برآورد تعداد از جمع وزن‌ها، برآورد نرخ از تقسیم برآوردهای تعداد و برآورد تغییرات بین دو دوره‌ی زمانی از اختلاف برآوردهای دو دوره به دست می‌آید. برآوردهای سالانه، با ضرب وزن نهایی در کسر $\frac{1}{4}$ به طور مشابه، محاسبه می‌شود.

در جدول ۱، حروف و اعداد به ترتیب نماد گروه چرخش و نوبت آمارگیری از گروه چرخش است و ساختار تداخل نمونه به صورت:

به این ترتیب حداکثر میزان تداخل نمونه بین دو فصل متوالی و دو فصل یکسان از دو سال متوالی، ۳۰٪ و بین دو سال متوالی، ۴۰٪ است که می‌تواند اهداف طرح را تأمین کند.

میزان مشارکت و تعداد نمونه موثر

میزان مشارکت نمونه‌های منتخب نسبت به کل نمونه‌های در نظر گرفته شده برای هر استان در جدول ۳ قابل مشاهده است. نرخ پاسخگویی در اجرای طرح پایش ملی محیط کسب و کار نیز محاسبه شده است. لازم به ذکر است بر اساس جدول ۲، این تعداد نمونه با احتساب نرخ ریزش (عدم همکاری، عدم پاسخگویی، تغییر فعالیت و ..) ۳۵ درصد در نظر گرفته شده است و تعداد نمونه بهینه برای تعمیم نتایج بر اساس اهداف طرح حدود ۳۵۰۰ نمونه است.

لذا ضمن تأکید بر قابل اطمینان بودن نتایج ملی برآوردهای ارائه شده، نتایج استانی طرح با احتیاط بیشتری باید مورد استفاده و استناد کاربران قرار گیرد.

جدول ۱- الگوی چرخش

سال ۱۴۰۲				سال ۱۴۰۱				سال ۱۴۰۰				سال ۱۳۹۹				
زمستان	پاییز	تابستان	بهار	زمستان	پاییز	تابستان	بهار	زمستان	پاییز	تابستان	بهار	زمستان	پاییز	تابستان	بهار	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	I4	I
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	J4	J3	J
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	K4	K3	-	K
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	L4	L3	-	-	L
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	M4	M3	-	-	M2	M
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	N4	N3	-	-	N2	N1	N
-	-	-	-	-	-	-	-	-	O4	O3	-	-	O2	O1	-	O
-	-	-	-	-	-	-	-	P4	P3	-	-	P2	P1	-	-	P
-	-	-	-	-	-	-	Q4	Q3	-	-	Q2	Q1	-	-	-	Q
-	-	-	-	-	-	R4	R3	-	-	R2	R1	-	-	-	-	R
-	-	-	-	-	S4	S3	-	-	S2	S1	-	-	-	-	-	S
-	-	-	-	T4	T3	-	-	T2	T1	-	-	-	-	-	-	T
-	-	-	U4	U3	-	-	U2	U1	-	-	-	-	-	-	-	U
-	-	V4	V3	-	-	V2	V1	-	-	-	-	-	-	-	-	V
-	W4	W3	-	-	W2	W1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	W
X4	X3	-	-	X2	X1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	X
Y3	-	-	Y2	Y1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Y
-	-	Z2	Z1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Z

جدول ۲- تعداد واحدهای نمونه طرح به تفکیک استان

تعداد واحدهای نمونه	استان	تعداد واحدهای نمونه	استان
۲۰۱	فارس	۱۸۳	آذربایجان شرقی
۷۹	قزوین	۹۸	آذربایجان غربی
۶۵	قم	۵۵	اردبیل
۶۲	کردستان	۳۰۷	اصفهان
۱۶۷	کرمان	۱۶۹	البرز
۶۴	کرمانشاه	۵۳	ایلام
۹۱	کهگیلویه و بویراحمد	۱۶۴	بوشهر
۵۶	گلستان	۱۲۲۱	تهران
۱۰۶	گیلان	۴۶	چهارمحال و بختیاری
۷۷	لرستان	۵۴	خراسان جنوبی
۱۷۱	مازندران	۳۱۳	خراسان رضوی
۹۲	مرکزی	۴۲	خراسان شمالی
۹۳	هرمزگان	۳۸۹	خوزستان
۷۴	همدان	۶۱	زنجان
۹۹	یزد	۵۰	سمنان
۴۷۶۸	کل	۶۶	سیستان و بلوچستان

جدول ۳- میزان مشارکت پاسخگویان در طرح به تفکیک استان

نرخ پاسخگویی (درصد)									استان
تابستان ۱۴۰۲	بهار ۱۴۰۲	تابستان ۱۴۰۱	سال ۱۴۰۱	سال ۱۴۰۰	سال ۹۹	سال ۹۸	سال ۹۷	سال ۹۶	
۶۶	۴۶	۶۳	۶۵	۶۰	۵۸	۵۶	۶۳	۴۵	آذربایجان شرقی
۸۹	۸۱	۷۱	۶۶	۷۳	۷۰	۶۷	۷۲	۶۲	آذربایجان غربی
۹۸	۹۲	۵۲	۶۸	۶۸	۷۴	۷۰	۵۸	۵۷	اردبیل
۸۷	۸۳	۶۸	۷۰	۹۱	۸۲	۵۳	۸۴	۷۴	اصفهان
۹۷	۹۰	۹۳	۸۱	۶۵	۵۲	۶۴	۶۸	۶۸	البرز
۸۷	۶۶	۵۷	۶۰	۵۰	۵۹	۵۰	۵۹	۴۱	ایلام
۵۴	۵۳	۳۹	۵۷	۵۷	۴۳	۵۲	۶۳	۳۳	بوشهر
۳۶	۳۳	۳۵	۴۲	۳۶	۴۵	۴۹	۶۳	۴۳	تهران
۸۳	۶۷	۴۳	۶۰	۵۹	۷۶	۶۱	۷۳	۳۹	چهارمحال و بختیاری
۵۴	۴۲	۶۵	۵۳	۶۵	۶۲	۶۴	۶۹	۶۹	خراسان جنوبی
۳۷	۴۷	۳۳	۳۴	۵۰	۴۶	۴۷	۶۳	۵۸	خراسان رضوی
۷۹	۴۹	۴۶	۶۵	۵۴	۵۹	۶۴	۶۲	۶۶	خراسان شمالی
۵۷	۶۰	۳۴	۴۸	۴۵	۴۷	۴۴	۶۳	۶۲	خوزستان
۹۳	۷۷	۵۹	۶۴	۷۲	۷۳	۷۲	۷۴	۵۹	زنجان
۹۸	۶۹	۷۳	۶۳	۷۹	۷۳	۶۷	۷۴	۶۶	سمنان
۹۱	۶۰	۶۵	۷۲	۴۹	۵۰	۴۱	۵۵	۴۹	سیستان و بلوچستان
۴۹	۵۶	۵۲	۵۸	۵۷	۵۵	۵۹	۶۸	۶۲	فارس
۷۷	۷۵	۸۱	۸۰	۵۸	۵۴	۴۶	۵۷	۶۱	قزوین
۷۲	۴۹	۷۱	۵۸	۷۸	۴۹	۵۳	۵۸	۶۴	قم
۷۶	۶۵	۵۵	۶۲	۷۰	۶۸	۶۸	۷۴	۶۲	کردستان
۵۰	۵۹	۴۵	۶۰	۶۴	۵۱	۵۵	۵۶	۵۰	کرمان
۷۸	۵۹	۷۱	۷۰	۶۸	۶۷	۷۲	۶۴	۸۱	کرمانشاه
۲۳	۲۸	۶۲	۵۴	۵۰	۵۳	۶۶	۶۷	۴۲	کهگیلویه و بویراحمد
۷۹	۵۹	۴۸	۶۸	۵۵	۵۹	۶۲	۵۵	۴۷	گلستان
۶۷	۶۹	۶۴	۶۸	۵۲	۶۰	۵۰	۶۷	۵۰	گیلان
۸۸	۷۷	۴۴	۵۹	۵۴	۶۴	۵۶	۶۴	۵۲	لرستان
۸۲	۶۴	۶۱	۶۶	۷۵	۵۷	۶۲	۶۵	۴۶	مازندران
۴۷	۸۸	۷۳	۷۴	۷۹	۷۸	۶۳	۷۰	۶۳	مرکزی
۶۰	۵۳	۵۱	۵۶	۴۸	۵۱	۴۵	۶۲	۵۲	هرمزگان
۷۷	۴۱	۶۵	۵۴	۵۲	۵۱	۵۳	۷۲	۶۵	همدان
۶۴	۶۵	۶۴	۵۷	۶۰	۵۹	۵۵	۵۸	۷۵	یزد
۵۹	۵۵	۵۳	۵۷	۵۸	۵۶	۵۴	۶۶	۵۵	کل

محاسبه شاخص کل محیط کسب و کار

پس از استخراج داده‌های پیمایشی، ابتدا برای هر مؤلفه، میانگین ارزیابی اعضای اتاق‌های هر استان در هر بخش q_{ij} محاسبه می‌شود. در فرمول زیر q_{ijk} مشارکت‌کننده‌ها (n) هر استان (i) در هر بخش (j) است و اندیس k نشان‌دهنده رای دهنده مورد نظر (اعضای اتاق‌های سه‌گانه) است.

$$q_{ij} = \frac{\sum_{k=1}^n q_{ijk}}{n_{ij}}$$

وزن نمونه‌گیری بر اساس استان، بخش عمده اقتصادی و اتاق تعیین می‌شود و در محاسبه میانگین q_{ij} لحاظ می‌شود. برای محاسبه شاخص کل از ترکیب وزنی جزء داده‌های آماری (Hard Data) با نسبت ۲۰٪ و جزء مولفه‌های پیمایشی (Survey Data) با نسبت ۸۰٪ استفاده می‌شود.

نرمال‌سازی و ترکیب داده‌های آماری (Hard Data)

به منظور نرمال کردن داده‌های آماری، ابتدا داده‌های آماری خام را که از مراکز آماری مختلف به تفکیک استان‌ها جمع‌آوری شده است، با تقسیم بر جمعیت استان به صورت نسبی و قابل‌مقایسه تبدیل می‌شود. سپس بر اساس روش فاصله از مرز^۶ که در اغلب مطالعات بین‌المللی مانند شاخص سهولت انجام کسب و کار بانک جهانی یا شاخص توسعه انسانی سازمان ملل متحد بکار می‌رود- داده‌های آماری نسبی به داده‌های نرمال شده تبدیل می‌شود.

در روش فاصله از مرز، نمره فاصله از مرز، شکاف بین عملکرد یک استان از معیار بهترین عملکرد در میان استان‌ها و در طی زمان به دست می‌آید. محاسبه نمره فاصله از مرز برای هر استان دو گام اصلی دارد.

اولین گام نرمال کردن داده‌های جمع‌آوری شده از هر یک از مولفه‌های دارای بار مثبت مانند نرخ باسوادی در هر استان که با استفاده از یک تبدیل خطی با فرمول زیر با توجه به مقیاس مورد نظر (۱ بهترین عملکرد و ۱۰ بدترین عملکرد) انجام می‌شود:

$$P_{norm} = \left(9 \times \frac{w - P}{w - f} \right) + 1$$

که در فرمول بالا w بزرگترین و f کوچکترین نمره مولفه در میان همه استان‌ها در کل طول دوره محاسبه شاخص است و P نمره نرمال نشده استان و P_{norm} داده نرمال شده یا نمره فاصله از مرز برای هر یک از اجزاء مولفه‌های شاخص است.

برای هر یک از مولفه‌های دارای بار منفی مانند تعداد نسبی سرقت‌ها در هر استان با استفاده از تبدیل خطی با فرمول زیر با توجه به مقیاس مورد نظر (۱ بهترین عملکرد و ۱۰ بدترین عملکرد) انجام می‌شود:

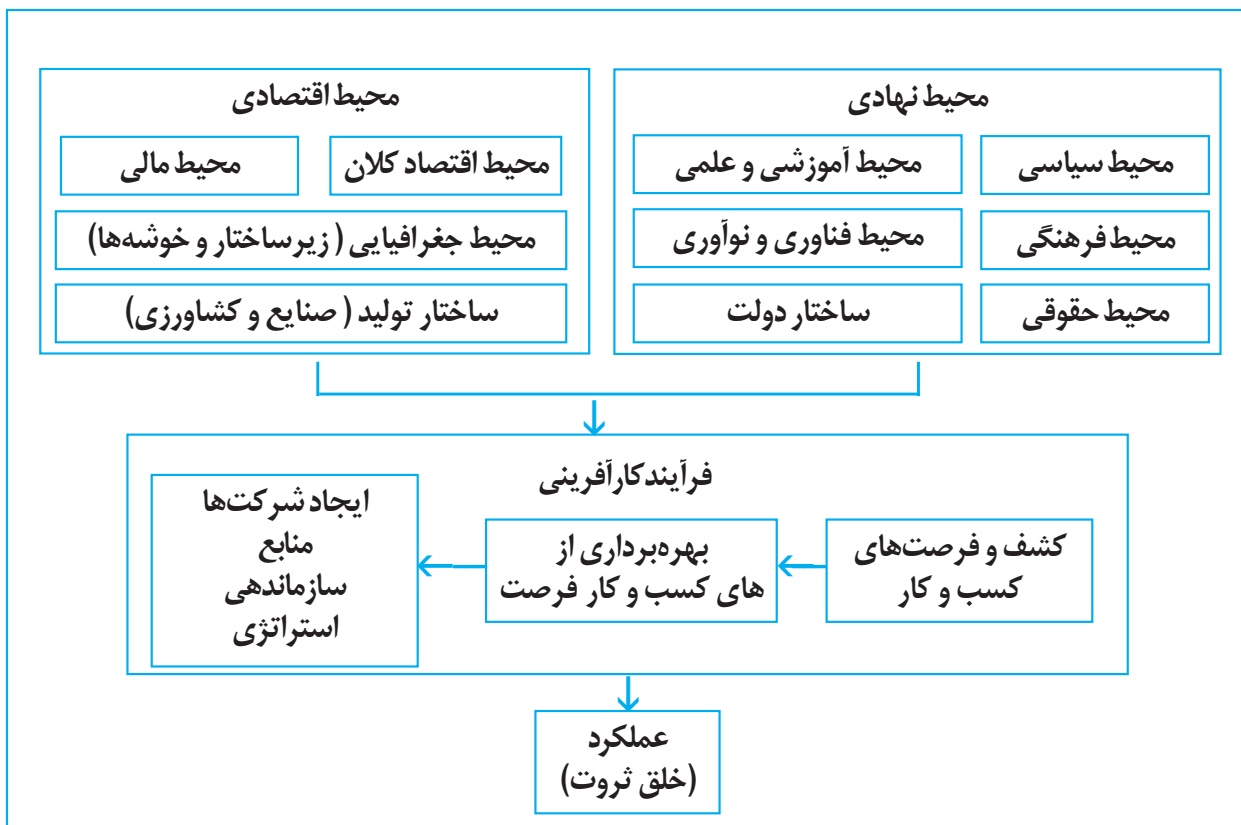
$$P_{norm} = \left((-9) \times \frac{w - P}{w - f} \right) + 10$$

دومین گام، محاسبه میانگین ساده هر یک از نمره‌های فاصله از مرز برای هر یک از بخش داده‌های آماری نماگرها است.

آشنایی با نظریه عمومی کار آفرینی شین

بر اساس نظریه عمومی کار آفرینی شین، می‌توان دو مجموعه عوامل محیطی معین را به محیط اقتصادی و محیط نهادی تفکیک کرد. عوامل محیط اقتصادی شامل محیط اقتصاد کلان، محیط مالی، ساختار تولید و محیط جغرافیایی و عوامل محیط نهادی شامل محیط سیاسی، محیط حقوقی، محیط فرهنگی و محیط آموزشی و علمی، محیط فناوری و نوآوری و ساختار دولت می‌شود. این دو مجموعه عوامل بر کسب و کارهای موجود و بر فرآیند کار آفرینی که در واقع نقطه آغازین کسب و کار است، اثر می‌گذارد. هر چه محیط کسب و کار (محیط نهادی و اقتصادی) شرایط بهتری داشته باشد، بهره‌برداری از فرصت‌های کار آفرینی بیشتر است و هر چه بهره‌برداری از فرصت‌های کار آفرینی در جامعه‌ای بیشتر باشد، عملکرد اقتصاد آن کشور و خلق ارزش و ثروت در آن جامعه بیشتر می‌شود.

شکل ۱. مدل مفهومی بسط یافته محیط کسب و کار بر اساس نظریه عمومی کار آفرینی شین

بخش دوم: جداول آماری، نمودارها و تحلیل آماری

شاخص کل محیط کسب و کار

جدول ۴ - شاخص کل محیط کسب و کار

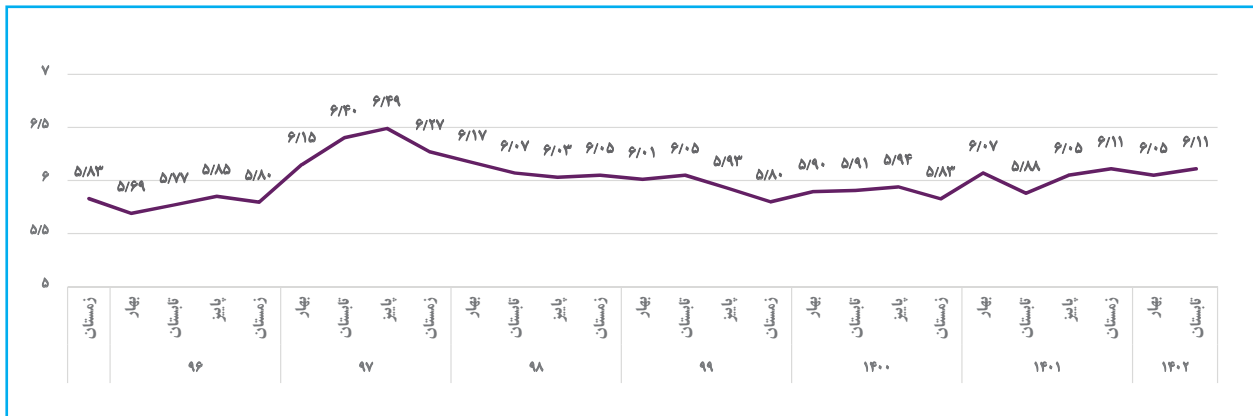
درصد تغییرات فصل تابستان نسبت به *		تابستان ۱۴۰۲	بهار ۱۴۰۲	تابستان ۱۴۰۱	سال ۱۴۰۱	سال ۱۴۰۰	سال ۹۹	سال ۹۸	سال ۹۷	سال ۹۶
فصل مشابه سال گذشته	فصل گذشته									
۳/۹۰	۰/۹۸	۶/۱۱	۶/۰۵	۵/۸۸	۶/۰۳	۵/۸۹	۵/۹۵	۶/۰۸	۶/۳۳	۵/۷۸

*: مثبت بودن درصد تغییرات به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به فصل گذشته است.

نتایج پایش ملی محیط کسب و کار ایران در تابستان ۱۴۰۲ عدد ۶/۱۱ (نمره بدترین ارزیابی ۱۰ است) را به عنوان شاخص کل نشان می دهد که نامساعدتر از وضعیت این شاخص در ارزیابی فصل گذشته (بهار ۱۴۰۲ با میانگین ۶/۰۵) است.

این ارزیابی بیانگر آن است که از نظر فعالان اقتصادی مشارکت کننده در این پایش، وضعیت برخی مؤلفه های مؤثر بر محیط کسب و کار ایران در تابستان ۱۴۰۲ نامساعدتر شده است. عدد شاخص در تابستان ۱۴۰۲ نسبت به فصل مشابه سال قبل (۳/۹۰٪) نامساعدتر شده است. لازم به ذکر است که این شاخص از طریق ادغام اطلاعات حاصل از مولفه های پیمایشی (۲۸ مؤلفه) و داده های مؤلفه های آماری (۴۲ مؤلفه) به نسبت ۸۰ و ۲۰ محاسبه شده است.

نمودار ۱ - روند شاخص کل محیط کسب و کار

شاخص بخشی محیط کسب و کار

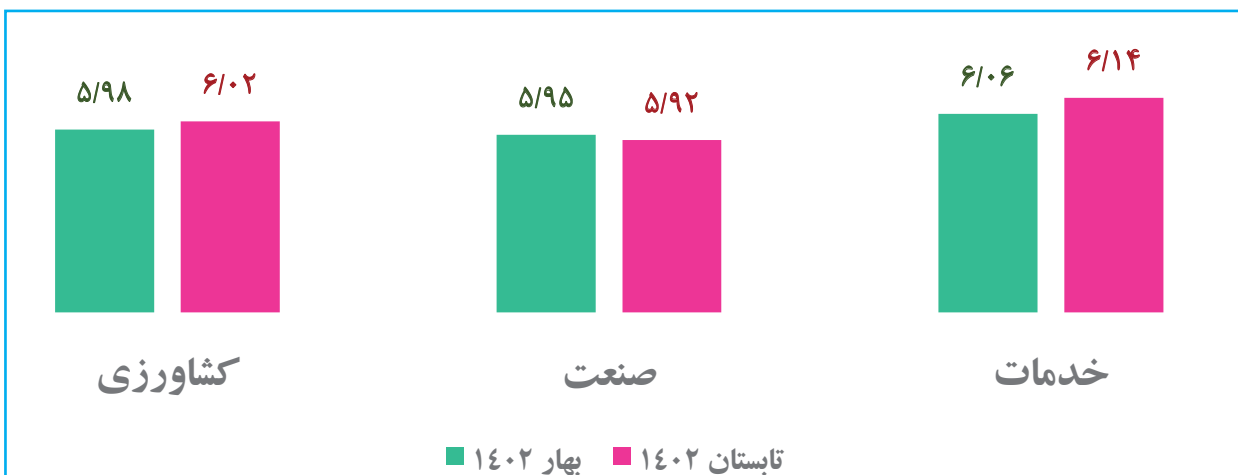
جدول ۵- شاخص محیط کسب و کار بر حسب بخش‌های عمده اقتصادی

بخش	تابستان ۱۴۰۱	بهار ۱۴۰۲	درصد تغییرات فصل تابستان نسبت به*	
			فصل گذشته	فصل مشابه سال گذشته
کشاورزی	۵/۸۱	۵/۹۸	۰/۷۲	۳/۵۹
صنعت	۵/۷۶	۵/۹۵	-۰/۴۷	۲/۷۵
خدمات	۵/۷۸	۶/۰۶	۱/۴۱	۶/۲۸

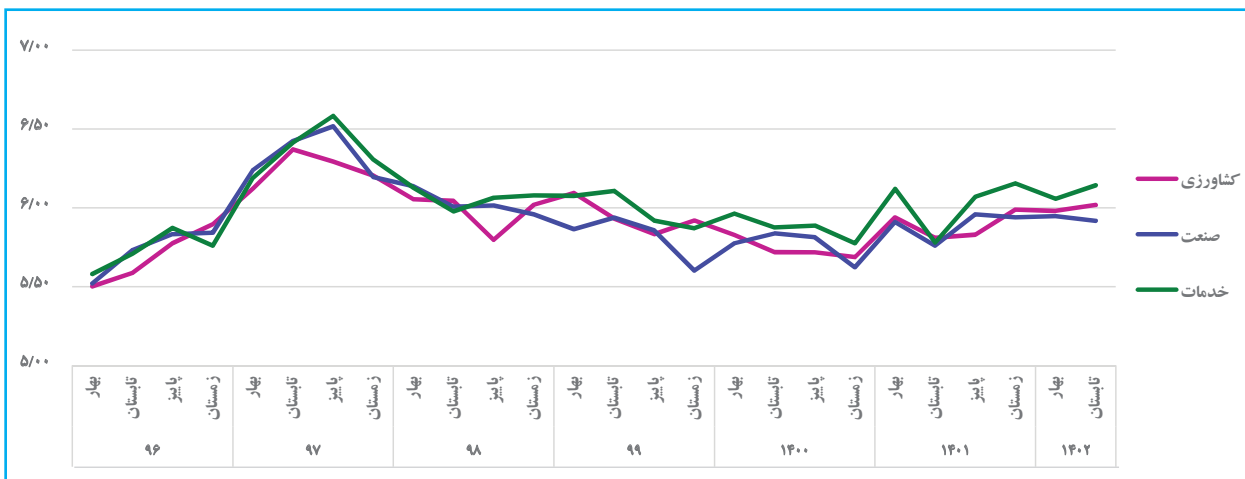
*: منفی بودن درصد تغییرات به معنای بهتر شدن وضعیت نسبت به دوره گذشته است.

با توجه به تقسیم رشته فعالیت‌ها در سه بخش عمده کشاورزی، صنعت و خدمات، فعالان اقتصادی سراسر کشور در تابستان ۱۴۰۲، وضعیت محیط کسب و کار بخش صنعت و بخش خدمات را به ترتیب، مساعدترین و نامساعدترین محیط کسب و کار ارزیابی نموده‌اند.

نمودار ۲- شاخص بخشی محیط کسب و کار

نمودار ۳- شاخص بخشی محیط کسب و کار

جدول ۶ - شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و سه بخش عمده اقتصادی - تابستان ۱۴۰۲

عنوان مؤلفه (موانع کسب و کار)	کل		کشاورزی		صنعت		خدمات	
	بهار ۱۴۰۲	درصد تغییرات	بهار ۱۴۰۲	درصد تغییرات	بهار ۱۴۰۲	درصد تغییرات	بهار ۱۴۰۲	درصد تغییرات
	۶/۰۱	۶/۰۴	۵/۹۸	۰/۷۲	۵/۹۵	-۰/۴۷	۶/۰۶	۶/۱۴
نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول	۴/۲۱	۴/۱۱	-۲/۳۳	۴/۱۷	۳/۷۵	۱/۰۷	۴/۳۵	۴/۱۲
برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...	۶/۲۶	۶/۳۹	۲/۱۱	۶/۳۸	۲/۰۳	۶/۳۰	۶/۲۳	۶/۳۵
بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان	۵/۶۰	۵/۵۶	-۰/۷۷	۵/۴۵	۵/۵۲	-۱/۴۳	۵/۶۸	۵/۵۳
بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار	۷/۴۹	۷/۴۱	-۱/۰۱	۷/۳۳	۷/۶۰	-۰/۴۷	۷/۴۲	۷/۳۶
غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	۸/۳۹	۸/۲۶	-۱/۶۲	۸/۱۴	۸/۵۲	-۲/۷۰	۸/۳۳	۸/۲۲
رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی	۶/۳۲	۶/۲۶	-۱/۰۴	۶/۲۴	۶/۴۲	-۱/۳۴	۶/۲۷	۶/۲۱
تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌رغبتی به خرید محصولات ایرانی	۵/۱۶	۵/۰۱	-۲/۹۲	۵/۲۳	۵/۰۶	-۲/۶۶	۵/۲۲	۵/۱۴
تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار	۶/۴۵	۶/۴۶	۰/۲۲	۶/۲۹	۶/۳۳	-۱/۷۸	۶/۵۶	۶/۶۶
وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار	۶/۳۱	۶/۲۶	-۰/۷۷	۶/۰۵	۶/۰۱	۰/۰۵	۶/۵۶	۶/۵۳
رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	۶/۷۸	۶/۸۶	۱/۲۰	۶/۷۷	۶/۶۴	۰/۷۲	۶/۸۸	۷/۰۴
دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	۷/۵۹	۷/۷۰	۱/۵۱	۷/۸۸	۷/۵۹	-۲/۵۲	۷/۵۴	۷/۷۹
فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی	۶/۰۶	۶/۰۷	۰/۲۱	۶/۱۰	۰/۸۳	-۱/۶۵	۶/۲۵	۶/۴۰
ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)	۵/۵۹	۵/۵۹	-۰/۰۷	۵/۸۷	۵/۴۱	-۰/۴۰	۵/۷۰	۵/۷۸
ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران	۶/۴۵	۶/۲۳	-۳/۳۷	۶/۲۳	۶/۲۷	-۵/۰۹	۶/۶۱	۶/۴۳
وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبای در بازار	۶/۴۴	۶/۳۴	-۱/۶۲	۶/۴۰	۶/۱۹	-۲/۱۴	۶/۶۳	۶/۶۳
ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار	۵/۴۶	۵/۲۰	-۴/۷۵	۵/۳۶	۵/۳۰	-۵/۵۶	۵/۵۹	۵/۳۶
عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران	۶/۱۶	۵/۹۹	-۲/۸۰	۶/۲۵	۵/۹۵	-۴/۷۸	۶/۲۹	۶/۲۸
فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار	۵/۷۲	۵/۵۸	-۲/۵۲	۵/۷۴	۵/۶۷	-۲/۵۷	۵/۷۷	۵/۶۶
دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار	۶/۷۳	۶/۶۹	-۰/۶۵	۶/۸۳	۶/۵۳	-۰/۱۹	۶/۸۶	۶/۷۹
کارگریزی عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه	۶/۰۹	۶/۱۷	۱/۲۶	۵/۹۶	۲/۹۳	-۱/۵۷	۶/۰۶	۶/۲۸
کمبود تقاضا در بازار	۵/۴۲	۵/۴۸	۱/۰۸	۵/۰۱	۵/۴۴	-۲/۱۲	۵/۵۵	۵/۷۲
کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز	۵/۶۲	۵/۸۶	۴/۳۰	۵/۹۹	۵/۵۵	-۳/۸۴	۳/۹۳	۵/۹۶
کمبود نیروی کار ماهر	۵/۷۶	۵/۸۹	۲/۳۲	۵/۶۰	۵/۸۹	۱/۷۲	۵/۶۸	۵/۸۱
محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت	۵/۲۷	۵/۴۰	۲/۳۱	۵/۰۲	۵/۰۰	۰/۶۸	۵/۵۱	۵/۷۳
محدودیت دسترسی به آب	۳/۸۹	۴/۱۸	۷/۳۲	۴/۲۷	۳/۹۷	۴/۱۲	۳/۷۷	۴/۱۴
محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و...)	۴/۳۶	۴/۷۹	۹/۷۷	۴/۳۶	۴/۷۳	۵/۸۹	۴/۰۷	۴/۵۳
فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی	۶/۵۰	۶/۶۱	۱/۷۲	۶/۲۰	۶/۳۷	۰/۵۹	۶/۶۳	۶/۸۲
موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی	۶/۵۴	۶/۶۷	۱/۸۷	۶/۳۲	۶/۵۲	۰/۵۵	۶/۵۹	۶/۷۶

※ مثبت بودن درصد تغییرات به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به فصل گذشته است.

با بررسی اطلاعات جدول ۶ مشاهده می شود که، در بخش های صنعت، خدمات و کشاورزی غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات نامساعدترین و نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول مساعدترین مولفه (مانع) در ۲۸ مؤلفه پیمایشی پرشش شده از فعالان اقتصادی مشارکت کننده در طرح ارزیابی شده اند.

علاوه بر این، مهمترین موانع کسب و کار بیان شده توسط فعالان اقتصادی هریک از سه بخش عمده اقتصادی در قالب جدول ۷ نشان داده شده است.

جدول ۷ - مهم ترین موانع کسب و کار بیان شده توسط فعالان اقتصادی به تفکیک بخش های عمده اقتصادی

الویت	مجموعه					
	۱	۲	۳	۴	۵	
کل	بهار ۱۴۰۲	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانکها	بی ثباتی سیاستها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	رویه های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	دخالت های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت ها در بازار
	تابستان ۱۴۰۲	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانکها	بی ثباتی سیاستها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	رویه های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	دخالت های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت ها در بازار
کشاورزی	بهار ۱۴۰۲	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانکها	بی ثباتی سیاستها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	دخالت های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت ها در بازار	رویه های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
	تابستان ۱۴۰۲	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانکها	بی ثباتی سیاستها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	دخالت های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت ها در بازار	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاههای اجرایی
صنعت	بهار ۱۴۰۲	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	بی ثباتی سیاستها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	دشواری تأمین مالی از بانکها	رویه های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	دخالت های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت ها در بازار
	تابستان ۱۴۰۲	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانکها	بی ثباتی سیاستها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	رویه های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاههای اجرایی
خدمات	بهار ۱۴۰۲	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانکها	بی ثباتی سیاستها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	رویه های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	دخالت های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت ها در بازار
	تابستان ۱۴۰۲	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانکها	بی ثباتی سیاستها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	رویه های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاههای اجرایی

همان طور که در جدول ۷ مشاهده می شود اولویت اول در هر سه بخش کشاورزی، صنعت و خدمات، غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات، اولویت دوم در هر سه بخش دشواری تأمین مالی از بانکها و اولویت سوم در هر سه بخش بی ثباتی سیاستها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار و به عنوان مهمترین مشکلات کسب و کار توسط فعالان اقتصادی بیان شده است.

شاخص استانی محیط کسب و کار

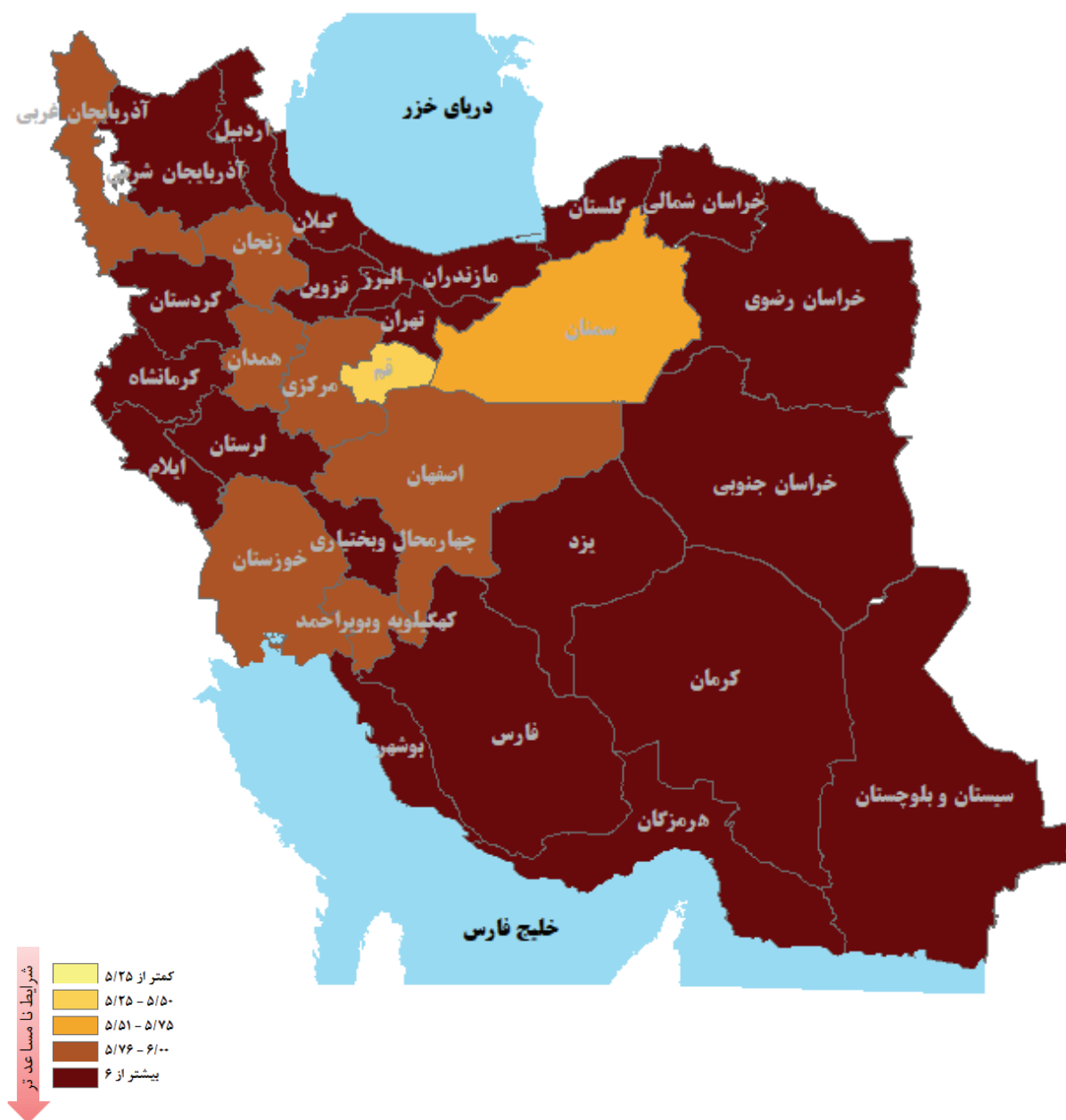
جدول ۸ - شاخص استانی محیط کسب و کار

استان	سال ۹۶	سال ۹۷	سال ۹۸	سال ۹۹	سال ۱۴۰۰	سال ۱۴۰۱	تابستان ۱۴۰۱	بهار ۱۴۰۲	تابستان ۱۴۰۲	درصد تغییرات فصل تابستان نسبت به * فصل گذشته	
	فصل گذشته	فصل گذشته	فصل گذشته	فصل گذشته	فصل گذشته	فصل گذشته	فصل گذشته	فصل گذشته	فصل گذشته	فصل مشابه سال گذشته	فصل مشابه سال گذشته
آذربایجان شرقی	۵/۹۳	۶/۰۸	۶/۰۱	۵/۵۴	۵/۶۶	۵/۷۹	۵/۶۲	۶/۰۱	۶/۰۰	-۰/۱۰	۶/۸۲
آذربایجان غربی	۵/۸۰	۵/۹۵	۵/۳۰	۵/۳۳	۵/۴۰	۵/۶۰	۵/۵۹	۵/۸۸	۵/۹۶	۱/۳۶	۶/۵۷
اردبیل	۵/۸۹	۶/۲۵	۵/۹۳	۶/۰۳	۶/۰۹	۶/۲۸	۶/۳۵	۶/۲۵	۶/۲۵	-۰/۰۷	-۱/۵۹
اصفهان	۵/۹۲	۶/۴۷	۶/۱۷	۶/۰۵	۵/۷۷	۵/۸۲	۵/۶۴	۵/۸۹	۵/۸۴	-۰/۹۳	۳/۴۲
البرز	۵/۷۲	۶/۴۷	۶/۲۴	۶/۰۰	۵/۹۴	۶/۲۳	۶/۱۳	۶/۰۷	۶/۲۸	۳/۳۹	۲/۵۲
ایلام	۵/۹۸	۶/۴۶	۶/۰۴	۵/۸۳	۵/۷۳	۵/۹۰	۵/۶۷	۶/۰۶	۶/۱۰	۰/۷۵	۷/۶۶
بوشهر	۵/۶۸	۶/۳۹	۶/۱۸	۶/۰۴	۶/۰۳	۶/۳۹	۶/۳۴	۶/۲۵	۶/۲۴	-۰/۱۶	-۱/۵۲
تهران	۵/۷۲	۶/۴۱	۶/۱۹	۶/۱۵	۶/۲۴	۶/۱۲	۵/۹۸	۶/۱۲	۶/۲۲	۱/۵۱	۳/۹۲
چهارمحال و بختیاری	۵/۹۷	۶/۴۹	۶/۳۵	۶/۲۱	۶/۱۶	۶/۱۰	۵/۸۸	۶/۲۳	۶/۲۳	-۰/۱۰	۵/۸۱
خراسان جنوبی	۵/۵۷	۶/۱۳	۵/۸۳	۵/۷۷	۵/۸۹	۵/۷۹	۵/۵۹	۶/۱۲	۶/۱۳	۰/۱۲	۹/۵۵
خراسان رضوی	۵/۷۰	۶/۱۳	۶/۰۲	۵/۹۰	۵/۶۱	۶/۰۴	۵/۹۱	۶/۲۳	۶/۲۴	۰/۱۲	۵/۶۱
خراسان شمالی	۶/۲۱	۶/۵۹	۶/۲۴	۶/۰۶	۵/۹۴	۵/۹۸	۵/۷۷	۶/۱۱	۶/۱۶	۰/۸۲	۶/۸۸
خوزستان	۵/۷۴	۶/۴۴	۶/۰۹	۶/۰۷	۶/۰۱	۵/۹۵	۵/۸۳	۵/۹۴	۵/۷۸	-۲/۷۸	-۰/۹۵
زنجان	۵/۶۲	۵/۹۲	۵/۵۶	۵/۳۴	۵/۵۶	۵/۸۴	۵/۶۵	۵/۸۱	۵/۷۶	-۰/۹۵	۱/۹۸
سمنان	۵/۸۴	۶/۱۵	۵/۷۲	۵/۲۲	۵/۳۲	۵/۷۴	۵/۶۴	۵/۹۶	۵/۷۴	-۳/۷۰	۱/۷۶
سیستان و بلوچستان	۶/۲۵	۶/۶۰	۶/۳۷	۶/۲۳	۶/۲۹	۶/۲۵	۵/۹۳	۶/۲۶	۶/۵۹	۵/۳۴	۱۱/۰۷
فارس	۵/۴۸	۵/۹۹	۵/۹۲	۵/۸۰	۵/۶۰	۵/۷۲	۵/۵۷	۵/۸۹	۶/۱۰	۳/۶۰	۹/۵۰
قزوین	۵/۵۶	۶/۱۴	۵/۹۳	۵/۹۰	۵/۸۸	۵/۷۳	۵/۵۲	۵/۹۰	۶/۰۶	۲/۷۱	۹/۸۱
قم	۵/۷۷	۶/۰۹	۶/۰۴	۵/۹۹	۶/۱۶	۶/۲۱	۵/۹۴	۵/۸۹	۵/۳۹	-۸/۳۸	-۹/۲۵
کردستان	۵/۸۶	۶/۵۱	۶/۲۶	۶/۲۹	۶/۳۲	۶/۳۸	۶/۲۵	۶/۱۵	۶/۲۵	-۸/۷۲	-۰/۰۳
کرمان	۵/۸۰	۶/۲۷	۶/۰۴	۶/۲۴	۶/۳۶	۶/۳۳	۶/۴۳	۶/۰۳	۶/۰۶	۰/۴۵	-۵/۷۳
کرمانشاه	۶/۲۴	۶/۵۴	۶/۱۷	۶/۱۱	۶/۱۷	۵/۹۹	۵/۸۳	۵/۹۷	۶/۱۷	۳/۴۲	۵/۸۴
کهگیلویه و بویراحمد	۵/۹۴	۶/۲۱	۵/۹۸	۵/۹۷	۵/۸۶	۵/۸۵	۵/۶۵	۵/۹۷	۵/۸۸	-۱/۳۹	۴/۰۸
گلستان	۵/۷۴	۶/۲۷	۶/۱۱	۶/۰۵	۶/۱۹	۶/۲۵	۶/۱۶	۶/۰۵	۶/۰۳	-۰/۲۶	-۲/۱۲
گیلان	۵/۴۰	۵/۷۹	۵/۵۶	۵/۶۴	۵/۷۰	۶/۱۱	۵/۸۹	۶/۱۸	۶/۳۱	۲/۰۰	۷/۱۰
لرستان	۶/۰۹	۶/۵۳	۶/۱۳	۵/۹۴	۵/۹۴	۶/۰۷	۵/۸۶	۵/۹۹	۶/۲۰	۳/۵۹	۵/۸۹
مازندران	۵/۴۰	۵/۹۹	۵/۷۱	۵/۸۶	۵/۷۶	۵/۹۲	۵/۶۹	۶/۰۳	۶/۰۶	۰/۵۶	۶/۶۰
مرکزی	۵/۵۱	۶/۲۵	۵/۶۵	۵/۳۸	۵/۱۵	۵/۴۵	۵/۴۹	۵/۱۷	۵/۹۲	۱۴/۴۱	۷/۷۶
هرمزگان	۵/۷۴	۶/۱۸	۶/۱۰	۶/۰۸	۵/۹۴	۶/۲۲	۶/۰۴	۶/۰۷	۶/۳۴	۴/۳۷	۵/۰۱
همدان	۵/۸۴	۶/۳۸	۶/۰۶	۵/۸۹	۵/۸۵	۵/۹۴	۵/۶۸	۵/۹۹	۵/۹۳	-۰/۹۰	۴/۴۲
یزد	۵/۶۶	۶/۰۸	۵/۷۲	۵/۶۴	۵/۶۵	۵/۸۵	۵/۶۹	۵/۹۹	۶/۰۶	۱/۱۵	۶/۵۵

* مثبت بودن درصد تغییرات به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به فصل گذشته است.

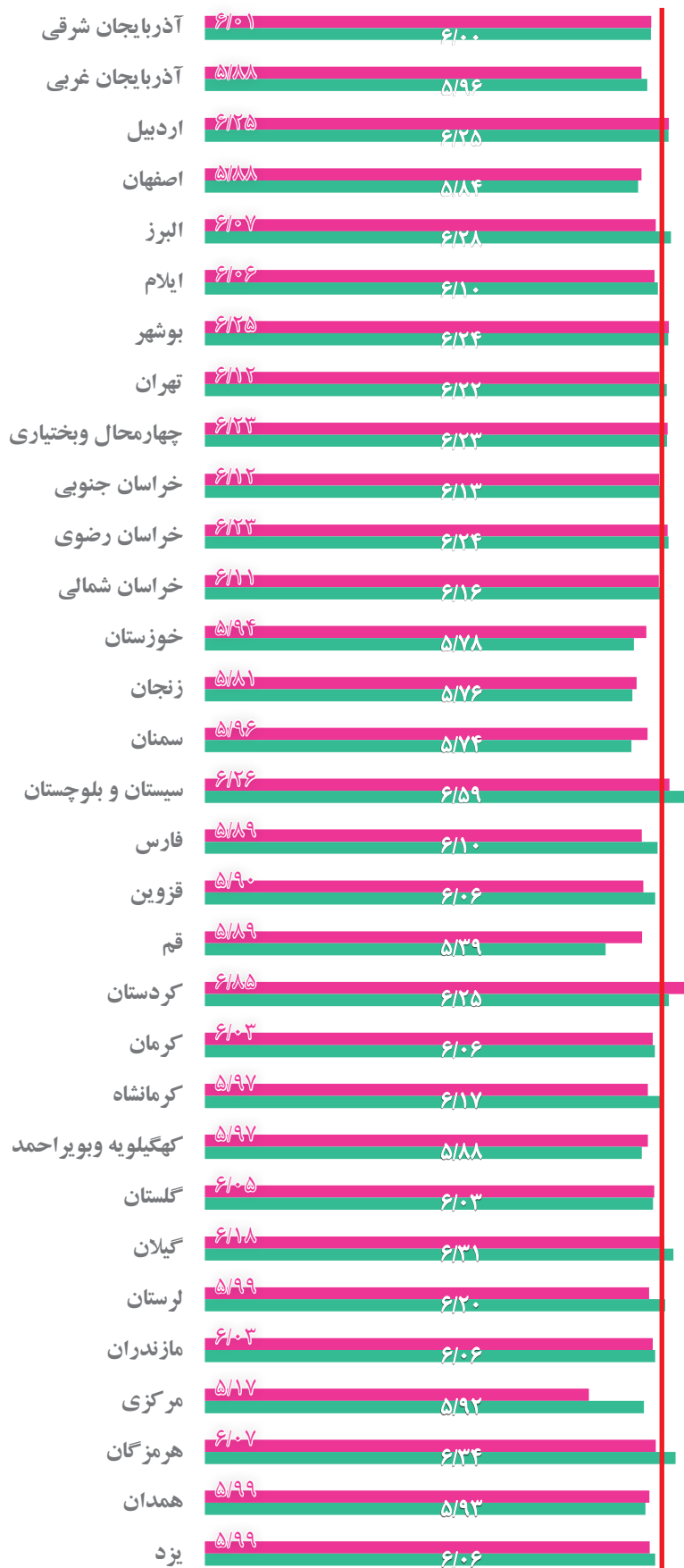
طبق جدول ۸، نتایج ارزیابی طرح پایش در تابستان ۱۴۰۲ نشان می‌دهد که از منظر وضعیت مؤلفه‌های محیط کسب و کار، استان‌های قم، سمنان و زنجان دارای محیط کسب و کار مساعدتری نسبت به سایر استان‌ها بوده‌اند. قابل ذکر است که عدد شاخص برای حدود ۴۵ درصد استان‌های کشور از عدد شاخص ملی فضای کسب و کار کمتر بوده است که در نمودار ۴ قابل مشاهده است. همچنین اختلاف عدد شاخص وضعیت محیط کسب و کار در بهترین و بدترین استان حداکثر معادل ۱/۲۰ واحد است که نشانگر عدم وجود تفاوت قابل توجه در وضعیت عدد شاخص استان‌ها نسبت به یکدیگر است.

شکل ۲ - نقشه موضوعی شاخص استانی محیط کسب و کار

نمودار ۴- شاخص استانی محیط کسب و کار

شاخص ملی = ۶/۱۱

شاخص محیط کسب و کار بر اساس رشته فعالیت اقتصادی

جدول ۱۰ - شاخص محیط کسب و کار بر اساس رشته فعالیت اقتصادی

درصد تغییرات *	تابستان ۱۴۰۲	بهار ۱۴۰۲	رشته فعالیت
۱/۷۲	۶/۱۴	۶/۰۴	عمده فروشی و خرده فروشی، تعمیر وسایل و ... (صادرات و واردات)
-۰/۳۸	۵/۹۱	۵/۹۳	تولید صنعتی (ساخت)
-۳/۸۹	۵/۸۹	۶/۱۳	آب رسانی، مدیریت پسماند، فاضلاب و فعالیتهای تصفیه
-۰/۶۴	۵/۹۴	۵/۹۸	حمل و نقل و انبارداری
-۶/۸۸	۶/۰۵	۶/۵۰	اطلاعات و ارتباطات
۱/۳۵	۶/۳۵	۶/۲۷	فعالیت حرفه‌ای، علمی و فنی
۰/۷۲	۶/۰۲	۵/۹۸	کشاورزی، جنگل‌داری و ماهی‌گیری
۰/۴۹	۵/۶۹	۵/۶۶	آموزش
۴/۹۷	۶/۴۳	۶/۱۳	اداری و خدمات پشتیبانی
۰/۱۱	۶/۰۲	۶/۰۱	هنر، سرگرمی و تفریح
۱۲/۷۱	۶/۸۳	۶/۰۶	خدمات مربوط به تأمین جا و غذا
۰/۸۳	۵/۹۲	۵/۸۷	مالی و بیمه
۱/۳۴	۵/۹۵	۵/۸۷	استخراج معدن
-۰/۸۸	۶/۰۳	۶/۰۸	ساختمان
-۴/۳۴	۵/۷۹	۶/۰۵	سلامت انسان و مددکاری اجتماعی
۱۶/۴۸	۶/۵۹	۵/۶۵	املاک و مستغلات
۲/۱۷	۶/۱۲	۵/۹۹	سایر فعالیتهای خدماتی

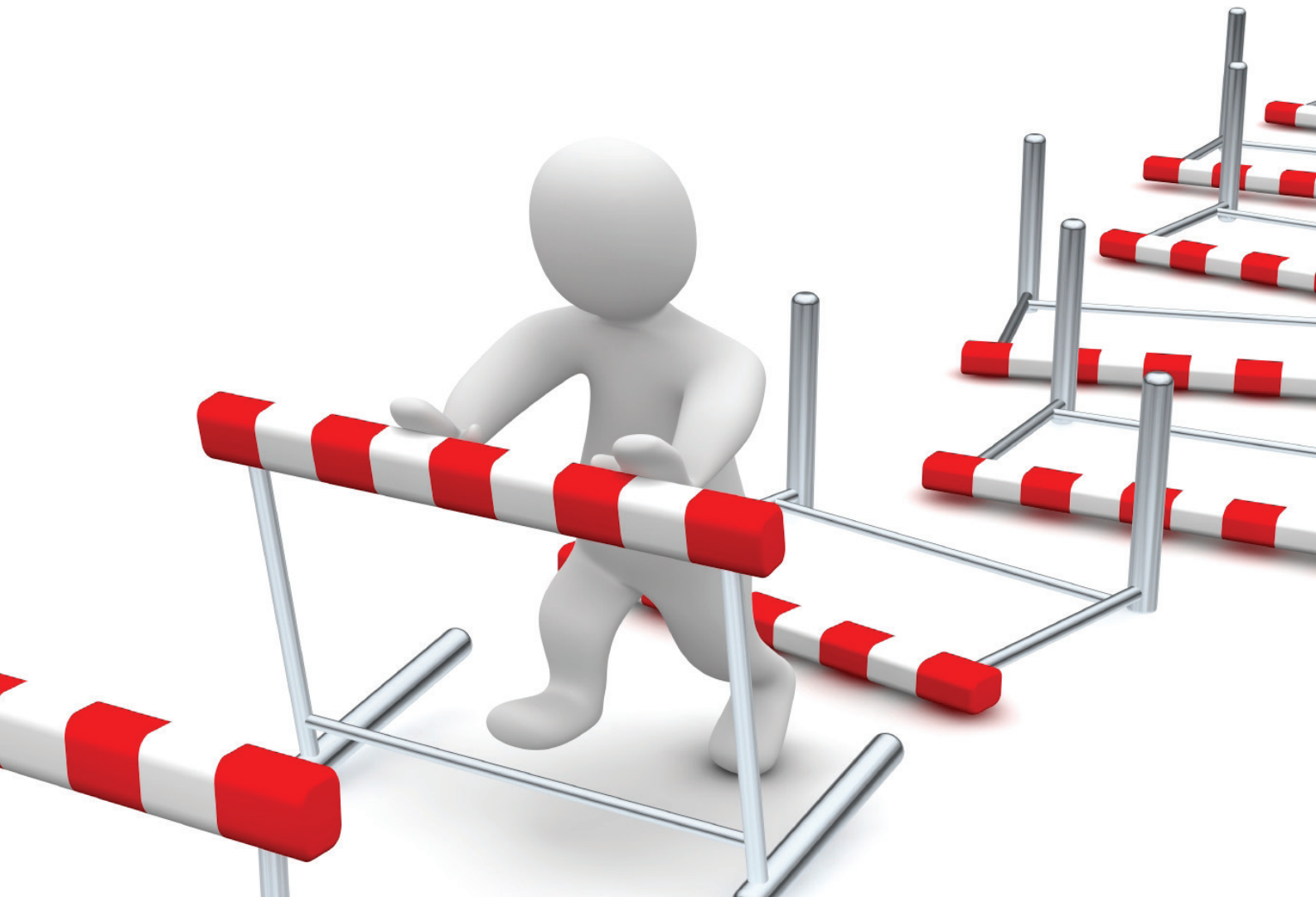
*: مثبت بودن درصد تغییرات به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به فصل گذشته است.

با توجه به جدول ۱۰، در تابستان ۱۴۰۲، رشته‌های: ۱- خدمات مربوط به تأمین جا و غذا، ۲- املاک و مستغلات و ۳- اداری و خدمات پشتیبانی به ترتیب دارای نامساعدترین محیط کسب و کار و رشته‌های ۱-آموزش، ۲- سلامت انسان و مددکاری اجتماعی و ۳- آب رسانی، مدیریت پسماند، فاضلاب و فعالیتهای تصفیه به ترتیب مساعدترین محیط برای کسب و کار نسبت به سایر رشته‌های اقتصادی ارزیابی شده‌اند. لازم به ذکر است که از ۲۱ رشته فعالیت عمده اقتصادی، ۴ رشته فعالیت به دلیل قرارگرفتن در بخش عمومی و خانواری از چارچوب آمارگیری طرح حذف شده‌اند. منظور از سایر فعالیتهای خدماتی، فعالیتهای سازمان‌های دارای عضو، تعمیر رایانه و کالاهای شخصی و خانگی و سایر فعالیتهای خدماتی شخصی است.

نمودار ۵ - شاخص محیط کسب و کار بر اساس رشته فعالیت اقتصادی

در جدول ۱۱ مولفه‌های پیمایشی به تفکیک رشته فعالیت‌های اقتصادی قابل مشاهده است. با استفاده از این جدول می‌توان تحلیل‌های مختلف در مورد وضعیت هر یک از مولفه‌ها در رشته فعالیت‌های اقتصادی ارائه نمود.

جدول ۱۱ - شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و رشته فعالیت اقتصادی - تابستان ۱۴۰۲

مؤلفه	رشته فعالیت	تولید صنعتی (ساخت)	و فعالیت‌های تصفیه	آب رسانی، مدیریت پسماند، فاضلاب	حمل و نقل و انبارداری	اطلاعات و ارتباطات	فعالیت حرفه‌ای، علمی و فنی	کشاورزی، جنگل‌داری و ماهی‌گیری	آموزش	اداری و خدمات پشتیبانی	هنر، سرگرمی و تفریح	خدمات مربوط به تأمین جا و غذا	مالی و بیمه	استخراج معدن	ساختمان	سلامت انسان و مده‌کاری اجتماعی	املاک و مستغلات	سایر فعالیت‌های خدماتی
۴/۱۴	نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول	۴/۰۹	۳/۰۷	۴/۳۲	۳/۶۲	۴/۵۴	۴/۱۷	۲/۲۴	۴/۱۷	۴/۴۵	۳/۹۲	۳/۳۶	۴/۱۱	۴/۵۹	۴/۰۸	۳/۵۳	۴/۰۰	۴/۲۵
۶/۳۵	برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...	۶/۴۰	۷/۲۹	۶/۲۰	۶/۱۲۵	۶/۱۸۷	۶/۱۸۷	۵/۲۵	۶/۳۸	۶/۱۸۶	۵/۵۰	۶/۶۷	۵/۸۱	۷/۰۹	۶/۴۲	۶/۵۳	۶/۴۳	۶/۱۱
۵/۵۲	بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان	۵/۵۵	۵/۵۰	۵/۷۶	۵/۶۴	۵/۹۳	۵/۹۳	۵/۴۵	۵/۳۳	۵/۱۷	۴/۵۷	۵/۷۳	۴/۹۰	۵/۶۳	۶/۱۹	۴/۹۵	۴/۲۷	۶/۰۳
۷/۳۷	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و روبه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار	۷/۵۳	۸/۳۸	۶/۹۴	۷/۸۲	۷/۴۴	۷/۳۰	۷/۱۱	۷/۱۱	۷/۳۶	۷/۰۸	۷/۹۴	۷/۷۴	۷/۰۲	۷/۲۶	۷/۲۶	۷/۲۷	۶/۹۳
۸/۲۵	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	۸/۲۹	۸/۹۴	۷/۷۰	۸/۲۵	۸/۲۰	۸/۲۰	۷/۸۳	۷/۸۳	۸/۹۶	۷/۸۵	۸/۳۹	۸/۲۵	۷/۵۶	۸/۳۴	۷/۴۷	۷/۸۶	۸/۷۳
۶/۰۹	رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی	۶/۳۰	۶/۷۱	۵/۹۱	۶/۵۸	۷/۰۸	۶/۱۶	۵/۸۳	۷/۰۸	۶/۳۱	۶/۴۷	۶/۴۴	۶/۱۲	۶/۵۸	۵/۳۰	۵/۳۰	۶/۸۰	۶/۹۴
۵/۱۲	تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌رغبتی به خرید محصولات ایرانی	۴/۸۵	۴/۵۰	۴/۸۲	۴/۳۶	۵/۰۷	۵/۰۹	۵/۲۹	۵/۲۹	۶/۱۱	۵/۶۹	۵/۴۷	۶/۱۴	۵/۰۰	۴/۹۱	۵/۷۵	۶/۸۰	۵/۲۹
۶/۷۴	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار	۶/۲۳	۶/۰۷	۶/۶۸	۵/۴۴	۶/۱۱	۶/۶۶	۶/۸۸	۶/۸۸	۶/۲۳	۶/۲۰	۶/۹۴	۷/۰۰	۵/۷۶	۶/۳۲	۶/۰۶	۶/۸۰	۷/۶۹
۶/۵۶	وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار	۶/۰۱	۷/۱۵	۶/۳۰	۶/۵۳	۶/۷۱	۵/۸۴	۶/۰۰	۶/۳۶	۶/۰۹	۷/۰۹	۷/۳۸	۶/۶۷	۵/۹۶	۵/۹۰	۶/۳۹	۵/۵۷	۵/۸۸
۷/۰۱	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	۶/۶۳	۷/۳۹	۷/۲۲	۷/۱۲	۷/۲۷	۶/۶۲	۵/۷۸	۶/۶۲	۷/۶۰	۶/۶۲	۷/۸۸	۷/۳۰	۶/۷۵	۷/۱۸	۶/۱۵	۹/۰۰	۶/۷۹
۷/۸۸	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	۷/۶۲	۷/۵۹	۶/۸۴	۷/۶۰	۷/۳۸	۷/۶۸	۷/۲۲	۸/۵۵	۸/۰۰	۹/۱۴	۷/۷۹	۷/۳۲	۷/۵۲	۷/۵۳	۹/۲۷	۸/۰۶	۷/۸۸
۶/۳۸	فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی	۵/۷۱	۴/۱۹	۶/۲۹	۶/۶۴	۶/۳۲	۶/۱۵	۵/۷۳	۶/۱۴	۴/۹۲	۸/۴۴	۶/۳۲	۴/۸۴	۵/۹۸	۶/۸۴	۷/۵۵	۶/۸۴	۵/۹۴
۵/۷۵	ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)	۵/۳۹	۴/۲۰	۶/۲۳	۴/۵۴	۵/۵۰	۵/۵۱	۵/۴۷	۵/۱۴	۵/۹۱	۷/۳۱	۶/۴۵	۶/۳۱	۵/۳۳	۵/۳۳	۵/۳۳	۵/۷۱	۶/۸۴
۶/۴۵	ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران	۵/۹۰	۶/۳۳	۶/۳۸	۶/۶۳	۶/۵۷	۶/۶۱	۶/۰۰	۶/۰۰	۶/۶۰	۶/۲۰	۷/۲۷	۶/۰۰	۵/۸۶	۶/۴۱	۶/۶۲	۵/۲۷	۵/۶۹
۶/۶۷	وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبای بازار	۵/۹۹	۵/۷۱	۶/۲۵	۶/۵۶	۶/۵۵	۶/۳۷	۶/۶۳	۶/۸۷	۶/۵۴	۷/۳۶	۵/۹۴	۶/۰۴	۶/۱۲	۷/۳۴	۷/۲۷	۶/۱۶	۶/۱۶
۵/۳۵	ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار	۴/۹۸	۴/۴۳	۵/۷۴	۵/۰۶	۵/۲۶	۵/۳۴	۵/۲۱	۶/۱۴	۵/۵۰	۶/۳۶	۶/۲۶	۶/۱۴	۵/۳۹	۴/۸۸	۵/۲۰	۵/۰۶	۵/۰۶
۶/۲۷	عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران	۵/۶۵	۵/۰۸	۶/۴۷	۶/۰۳	۶/۴۷	۵/۰۸	۶/۳۳	۶/۳۳	۶/۲۴	۶/۷۵	۷/۰۰	۵/۱۳	۵/۵۳	۶/۰۳	۶/۱۵	۶/۶۰	۶/۰۷
۵/۷۲	فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار	۵/۵۴	۵/۰۰	۵/۳۳	۵/۰۴	۵/۵۱	۵/۴۳	۵/۲۹	۶/۲۹	۶/۲۰	۶/۰۰	۵/۳۶	۴/۵۲	۵/۶۸	۵/۰۰	۶/۱۴	۵/۹۱	۵/۹۱
۶/۷۸	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار	۶/۴۸	۷/۲۷	۶/۳۲	۶/۵۵	۶/۸۴	۶/۹۳	۶/۵۳	۶/۵۳	۷/۵۷	۶/۶۴	۸/۳۸	۶/۷۶	۶/۳۷	۶/۸۸	۶/۵۸	۸/۵۸	۶/۴۹
۶/۲۲	کارگری عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه	۶/۰۱	۵/۶۳	۵/۹۵	۶/۴۳	۶/۵۴	۶/۱۴	۶/۳۳	۶/۱۴	۶/۸۵	۶/۰۰	۶/۷۵	۶/۰۰	۵/۶۶	۶/۷۵	۶/۰۶	۷/۴۲	۶/۳۲
۵/۷۰	کمبود تقاضا در بازار	۵/۲۰	۴/۳۱	۵/۵۱	۵/۴۹	۵/۸۶	۵/۴۴	۵/۷۸	۵/۴۴	۵/۵۸	۵/۵۸	۵/۶۵	۵/۵۳	۵/۳۲	۵/۵۲	۴/۴۷	۸/۰۹	۶/۷۰
۵/۹۸	کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز	۵/۷۵	۵/۴۷	۵/۸۰	۵/۳۲	۵/۴۰	۵/۷۶	۵/۵۳	۵/۷۶	۵/۸۷	۶/۰۰	۶/۳۹	۵/۱۱	۵/۸۲	۵/۹۲	۵/۵۰	۶/۴۲	۵/۹۲
۵/۷۹	کمبود نیروی کار ماهر	۵/۷۹	۵/۲۲	۵/۲۵	۶/۵۱	۶/۸۳	۵/۸۳	۴/۱۲	۶/۱۲	۵/۶۲	۵/۶۲	۶/۵۶	۴/۹۱	۶/۰۹	۵/۷۲	۴/۸۰	۴/۹۱	۵/۶۸
۵/۷۵	محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت	۵/۰۵	۴/۲۵	۶/۰۱	۵/۵۸	۵/۷۹	۵/۳۰	۵/۴۰	۵/۰۰	۴/۹۳	۷/۰۶	۶/۰۰	۵/۳۸	۴/۹۲	۵/۳۸	۵/۴۵	۳/۳۳	۵/۵۶
۴/۲۱	محدودیت دسترسی به آب	۴/۱۱	۵/۰۶	۴/۱۱	۳/۷۱	۳/۹۰	۴/۷۱	۳/۴۲	۴/۰۰	۲/۰۰	۴/۳۱	۴/۶۹	۵/۰۶	۳/۷۰	۳/۷۰	۴/۱۳	۲/۲۰	۳/۷۰
۴/۶۳	محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و ...)	۵/۰۷	۵/۲۲	۴/۰۳	۴/۴۷	۴/۵۲	۴/۱۶	۴/۰۵	۴/۱۶	۴/۸۱	۲/۴۲	۴/۴۶	۴/۴۱	۴/۱۵	۴/۵۹	۴/۰۰	۴/۰۰	۴/۱۳
۶/۷۹	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی	۶/۳۳	۷/۴۷	۶/۱۴	۶/۹۸	۷/۱۶	۶/۳۱	۶/۲۲	۶/۲۲	۶/۶۵	۷/۱۴	۷/۰۰	۷/۲۲	۶/۸۰	۷/۲۸	۹/۲۵	۷/۴۳	۷/۴۳
۶/۷۲	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی	۶/۵۵	۵/۹۴	۶/۳۶	۷/۲۳	۷/۳۰	۶/۷۰	۶/۹۵	۶/۸۳	۶/۶۹	۶/۸۸	۶/۶۵	۶/۵۲	۶/۷۴	۶/۸۵	۸/۰۸	۶/۳۰	۶/۳۰

شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و اتاق‌ها

جدول ۱۲ - شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و سه اتاق - تابستان ۱۴۰۲

اتاق اصناف			اتاق تعاون			اتاق بازرگانی			کل			عنوان مؤلفه (موانع کسب و کار)
درصد تغییرات	تابستان ۱۴۰۲	بهار ۱۴۰۲	درصد تغییرات	تابستان ۱۴۰۲	بهار ۱۴۰۲	درصد تغییرات	تابستان ۱۴۰۲	بهار ۱۴۰۲	درصد تغییرات	تابستان ۱۴۰۲	بهار ۱۴۰۲	
۴/۱۵	۶/۲۸	۶/۰۳	-۰/۵۸	۶/۰۵	۶/۰۹	-۰/۰۲	۵/۹۹	۵/۹۹	-۰/۴۸	۶/۰۴	۶/۰۱	
-۴/۴۱	۴/۱۵	۴/۳۴	۵/۹۸	۴/۰۶	۳/۸۳	-۲/۵۴	۴/۱۱	۴/۲۲	-۲/۳۳	۴/۱۱	۴/۲۱	نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول
۳/۴۷	۶/۱۴	۵/۹۳	-۵/۲۹	۶/۱۶	۶/۵۰	۲/۲۹	۶/۴۷	۶/۳۲	۲/۱۱	۶/۳۹	۶/۲۶	برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...
-۴/۲۵	۵/۶۴	۵/۸۹	-۴/۴۹	۵/۵۰	۵/۷۶	۱/۰۴	۵/۵۶	۵/۵۰	-۰/۷۷	۵/۵۶	۵/۶۰	بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌ها/پشتان
۴/۵۶	۷/۱۲	۶/۸۱	-۵/۳۲	۷/۱۷	۷/۵۷	-۲/۲۵	۷/۵۰	۷/۶۷	-۱/۰۱	۷/۴۱	۷/۴۹	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار
۲/۶۱	۸/۳۶	۸/۱۵	-۰/۸۹	۸/۲۱	۸/۲۹	-۲/۸۰	۸/۲۵	۸/۴۸	-۱/۶۲	۸/۲۶	۸/۳۹	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات
۱/۵۱	۶/۲۷	۶/۱۸	-۵/۷۶	۶/۲۵	۶/۶۳	-۰/۹۸	۶/۲۶	۶/۳۲	-۱/۰۴	۶/۲۶	۶/۳۳	رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی
-۰/۶۹	۵/۴۹	۵/۵۳	۲/۶۳	۵/۵۰	۵/۳۶	-۳/۴۵	۴/۸۶	۵/۰۳	-۲/۹۲	۵/۰۱	۵/۱۶	تمايل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌رغبتی به خرید محصولات ایرانی
۵/۴۸	۷/۲۷	۶/۸۹	۹/۷۵	۷/۱۵	۶/۵۱	-۱/۲۸	۶/۲۳	۶/۳۲	۰/۳۲	۶/۴۶	۶/۴۵	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار
۱/۹۵	۶/۶۳	۶/۵۰	۳/۰۲	۶/۶۷	۶/۴۷	-۱/۴۹	۶/۱۴	۶/۲۳	-۰/۷۷	۶/۲۶	۶/۳۱	وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار
۶/۶۴	۷/۴۴	۶/۹۸	۲/۰۳	۷/۱۳	۶/۹۸	۰/۳۸	۶/۷۱	۶/۶۹	۱/۲۰	۶/۸۶	۶/۷۸	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
۸/۵۳	۸/۳۸	۷/۷۳	۱/۱۵	۸/۲۳	۸/۱۳	-۰/۴۸	۷/۵۰	۷/۴۷	۱/۵۱	۷/۷۰	۷/۵۹	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها
۶/۵۸	۶/۷۳	۶/۳۱	-۰/۸۰	۶/۲۸	۶/۳۳	-۰/۰۲	۵/۹۵	۵/۹۵	۰/۳۱	۶/۰۷	۶/۰۶	فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی
۴/۴۲	۶/۳۰	۶/۰۳	۵/۶۵	۵/۶۸	۵/۳۸	-۰/۴۸	۵/۴۸	۵/۵۱	-۰/۰۷	۵/۵۹	۵/۵۹	ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)
۲/۳۸	۶/۶۷	۶/۵۲	۱/۳۳	۶/۷۳	۶/۶۴	-۴/۸۰	۶/۰۹	۶/۴۰	-۳/۳۷	۶/۲۳	۶/۴۵	ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران
۵/۷۱	۶/۴۹	۶/۱۴	-۰/۷۳	۶/۶۶	۶/۷۱	-۳/۴۸	۶/۲۶	۶/۴۹	-۱/۶۲	۶/۳۴	۶/۴۴	وجود انحصار، امتیاز یا هرنوع رانت به یک یا تعدادی از رقبای در بازار
-۴/۲۳	۵/۶۴	۵/۸۸	-۲/۷۰	۵/۵۰	۵/۶۵	-۴/۲۱	۵/۰۸	۵/۳۰	-۴/۷۵	۵/۲۰	۵/۴۶	ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار
-۲/۵۴	۶/۵۸	۶/۷۶	۱/۷۴	۶/۶۱	۶/۴۹	-۲/۲۰	۵/۸۱	۵/۹۴	-۲/۸۰	۵/۹۹	۶/۱۶	عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران
۵/۴۹	۶/۲۹	۵/۹۶	-۷/۵۵	۵/۷۱	۶/۱۸	-۲/۴۱	۵/۴۶	۵/۵۹	-۲/۵۲	۵/۵۸	۵/۷۲	فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار
۶/۴۶	۶/۹۲	۶/۵۰	-۰/۱۶	۶/۹۲	۶/۹۳	-۲/۳۶	۶/۶۱	۶/۷۷	-۰/۶۵	۶/۶۹	۶/۷۳	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
۴/۹۰	۶/۶۰	۶/۳۰	۱/۴۸	۶/۱۰	۶/۰۱	۱/۱۰	۶/۱۲	۶/۰۵	۱/۲۶	۶/۱۷	۶/۰۹	کارگريزى عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه
۳/۳۳	۶/۵۷	۶/۳۶	-۱/۲۲	۵/۵۲	۵/۵۹	۳/۴۲	۵/۲۸	۵/۱۱	۱/۰۸	۵/۴۸	۵/۴۲	کمبود تقاضا در بازار
۴/۱۰	۶/۲۳	۵/۹۹	-۲/۸۱	۵/۸۳	۶/۰۰	۶/۴۸	۵/۸۱	۵/۴۵	۴/۳۰	۵/۸۶	۵/۶۲	کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز
۴/۸۴	۶/۱۶	۵/۸۷	-۱/۸۷	۵/۳۱	۵/۳۱	۳/۱۲	۵/۹۷	۵/۷۹	۲/۳۲	۵/۸۹	۵/۷۶	کمبود نیروی کار ماهر
۷/۶۵	۵/۸۳	۵/۴۱	-۱/۴۰	۵/۰۸	۵/۱۵	۲/۵۱	۵/۳۸	۵/۲۵	۲/۳۱	۵/۴۰	۵/۲۷	محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت
۲/۹۴	۴/۰۷	۳/۹۵	۲/۰۰	۴/۱۹	۴/۱۱	۹/۲۵	۴/۱۹	۳/۸۴	۷/۳۲	۴/۱۸	۳/۸۹	محدودیت دسترسی به آب
۹/۰۱	۴/۲۲	۳/۸۸	-۰/۷۳	۴/۲۶	۴/۲۳	۹/۷۲	۴/۹۹	۴/۵۴	۹/۷۷	۴/۷۹	۴/۳۶	محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و ...)
۱۵/۰۲	۷/۲۹	۶/۳۴	-۱/۸۷	۶/۳۸	۶/۵۰	-۰/۰۴	۶/۵۴	۶/۵۴	۱/۷۲	۶/۶۱	۶/۵۰	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
۱۰/۱۸	۶/۱۹	۵/۶۲	-۲/۲۱	۶/۴۵	۶/۶۰	-۰/۵۳	۶/۷۸	۶/۸۱	۱/۸۷	۶/۶۷	۶/۵۴	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی

* مثبت بودن درصد تغییرات به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به فصل گذشته است.

در تابستان ۱۴۰۲، فعالان اقتصادی مشارکت کننده در این پایش، سه مؤلفه: ۱- غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات، ۲- دشواری تأمین مالی از بانک ها، ۳- بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار را نامناسب ترین مؤلفه های محیط کسب و کار کشور نسبت به سایر مؤلفه ها ارزیابی نموده اند.

علاوه بر این، مهمترین موانع کسب و کار بیان شده توسط فعالان اقتصادی زیرمجموعه هریک از سه اتاق بازرگانی، تعاون و اصناف ایران نیز در قالب جدول ۱۳ نشان داده شده است.

جدول ۱۳ - مهم ترین موانع کسب و کار بیان شده توسط فعالان اقتصادی زیرمجموعه هریک از سه اتاق

مجموعه	الویت		۱	۲	۳	۴	۵
	بهار ۱۴۰۲	تابستان ۱۴۰۲					
کل	بهار ۱۴۰۲	تابستان ۱۴۰۲	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک ها	بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	رویه های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	دخالت های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت ها در بازار
	بهار ۱۴۰۲	تابستان ۱۴۰۲	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک ها	بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	رویه های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	دخالت های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت ها در بازار
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران	بهار ۱۴۰۲	تابستان ۱۴۰۲	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	دشواری تأمین مالی از بانک ها	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاههای اجرایی	دخالت های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت ها در بازار
	بهار ۱۴۰۲	تابستان ۱۴۰۲	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک ها	بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاههای اجرایی	رویه های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
اتاق تعاون ایران	بهار ۱۴۰۲	تابستان ۱۴۰۲	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک ها	بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	رویه های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	دخالت های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت ها در بازار
	بهار ۱۴۰۲	تابستان ۱۴۰۲	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک ها	بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار	رویه های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
اتاق اصناف ایران	بهار ۱۴۰۲	تابستان ۱۴۰۲	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک ها	رویه های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار	بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار
	بهار ۱۴۰۲	تابستان ۱۴۰۲	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک ها	رویه های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاههای اجرایی	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار

اولویت اول در اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات و در اتاق تعاون دشواری تأمین مالی از بانک ها عنوان شده است.

اولویت دوم در اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، دشواری تأمین مالی از بانک ها و در اتاق های تعاون و اصناف ایران غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات عنوان شده است.

اولویت سوم در اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، و اتاق تعاون ایران، بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار و در اتاق اصناف ایران رویه های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات قرار گرفته اند.

شاخص ملی محیط کسب و کار بر اساس مدل کارآفرینی شین

جدول ۱۴ - شاخص ملی محیط کسب و کار بر اساس نماگرهای مدل کارآفرینی شین

شاخص کل				شاخص محیط			شاخص نماگر		نماگر	محیط	
درصد تغییرات فصل تابستان نسبت به * فصل مشابه سال گذشته		میانگین		درصد تغییرات	میانگین		میانگین				
فصل گذشته	فصل مشابه سال گذشته	تابستان ۱۴۰۲	بهار ۱۴۰۲		تابستان ۱۴۰۱	تابستان ۱۴۰۲	بهار ۱۴۰۲	تابستان ۱۴۰۲			بهار ۱۴۰۲
۲/۵۰	۱/۸۸	۶/۲۸	۶/۱۶	۶/۱۲	۲/۰۳	۶/۰۳	۵/۹۱	۶/۲۷	۶/۲۱	محیط سیاسی امنیتی	نهادی
								۵/۸۴	۵/۵۹	محیط علمی آموزشی	
								۶/۱۰	۶/۱۳	محیط فرهنگی	
								۶/۱۱	۶/۰۸	محیط فناوری و نوآوری	
								۵/۵۹	۵/۳۳	محیط قانونی و حقوقی	
								۶/۴۴	۶/۴۰	ساختار و عملکرد دولت	
۱/۸۶	۶/۵۸	۶/۴۶	۸/۳۰	۸/۲۴	۶/۳۴	۶/۲۳	محیط اقتصاد کلان	اقتصادی			
					۵/۹۱	۵/۶۷	محیط جغرافیایی - زیرساخت‌ها و ظرفیت‌های اقلیمی				
					۶/۱۰	۶/۱۲	ساختار تولید - انحصار، خوشه‌ها و مواد اولیه				

*: مثبت بودن درصد تغییرات به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به فصل گذشته است.

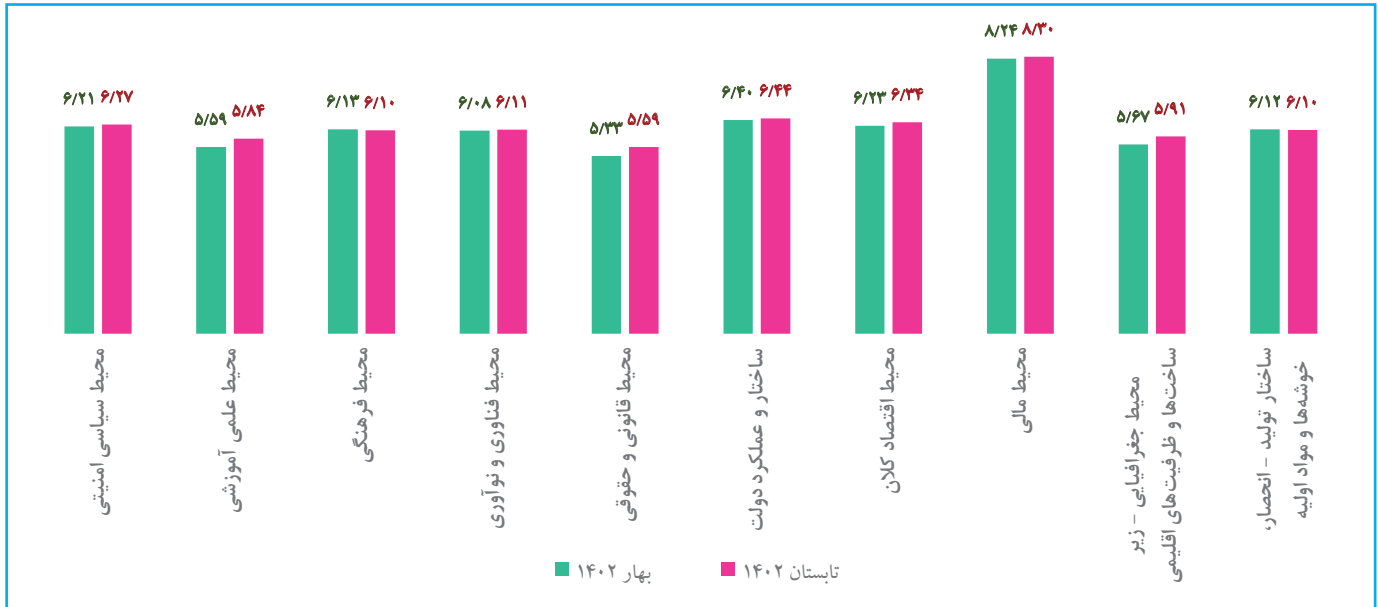
بر اساس نظریه عمومی کارآفرینی شین، شاخص ملی محیط کسب و کار ایران در تابستان ۱۴۰۲، عدد ۶/۲۸ (عدد ۱۰ بدترین ارزیابی است) را نشان می‌دهد به طوری که میانگین ارزیابی محیط نهادی (شامل محیط سیاسی، محیط آموزشی و علمی، محیط فرهنگی، محیط فناوری و نوآوری، محیط حقوقی و ساختار دولت) عدد ۶/۰۳ و میانگین ارزیابی محیط اقتصادی (شامل محیط اقتصاد کلان، محیط مالی، محیط جغرافیایی و ساختار تولید) عدد ۶/۵۸ است. نگاه اجمالی نشان می‌دهد محیط حقوقی و قانونی با عدد ۵/۵۹ و محیط مالی با عدد ۸/۳۰ به ترتیب مساعدترین و نامساعدترین محیط‌ها بر اساس نظریه عمومی کارآفرینی شین بوده‌اند.

با توجه به جدول ۱۴، شاخص ملی کارآفرینی شین نسبت به فصل بهار ۱۴۰۲، دارای درصد تغییرات ۱/۸۸ است که به معنی نامساعدتر شدن در شرایط کارآفرینی در فصل تابستان ۱۴۰۲ نسبت به فصل بهار ۱۴۰۲ بوده است. همچنین تغییرات نسبت به فصل مشابه سال قبل (۲/۵) نشان می‌دهد شرایط کارآفرینی نامساعدتر شده است. لازم به ذکر است شاخص شین به دلیل استفاده از ضرائب اهمیت برای هر یک از نماگرها و محیط‌های تشکیل دهنده محیط کسب و کار، از دقت بیشتری نسبت به شاخص ملی برخوردار است.

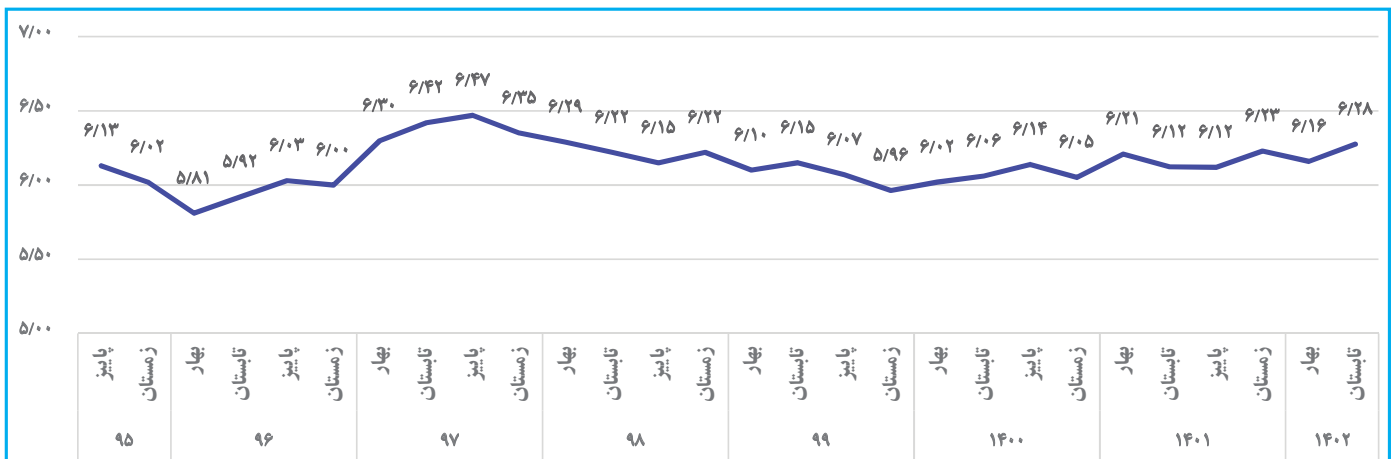

نمودار ۶ - شاخص محیط کسب و کار بر اساس مدل کارآفرینی شین

نمودار ۷ - روند شاخص ملی محیط کسب و کار بر اساس مدل کارآفرینی شین

شاخص محیط کسب و کار بر اساس تعداد کارکنان بنگاه‌های اقتصادی

جدول ۱۵ - شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و تعداد کارکنان بنگاه

عنوان مؤلفه (موانع کسب و کار)	تعداد کارکن (نفر)					
	کمتر از ۵	۶-۱۰	۱۱-۴۹	۵۰-۱۰۰	۱۰۱-۲۰۰	بیشتر از ۲۰۰
	۶/۱۵	۶/۰۴	۵/۹۴	۶/۰۹	۵/۸۹	۵/۸۶
نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول	۴/۳۲	۴/۱۷	۴/۰۰	۳/۹۲	۳/۹۴	۳/۶۶
برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...	۶/۰۹	۶/۲۶	۶/۶۳	۶/۸۹	۶/۶۴	۶/۲۲
بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان	۵/۴۴	۵/۶۰	۵/۶۴	۵/۷۶	۵/۶۰	۵/۲۱
بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار	۷/۱۹	۷/۴۸	۷/۴۱	۷/۹۰	۷/۷۰	۷/۳۹
غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	۸/۲۳	۸/۱۷	۸/۳۱	۸/۴۰	۸/۱۸	۸/۲۱
رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی	۶/۱۳	۶/۱۶	۶/۳۱	۶/۶۳	۶/۱۸	۶/۵۶
تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌رغبتی به خرید محصولات ایرانی	۵/۴۱	۴/۹۴	۴/۷۴	۵/۰۰	۴/۴۳	۴/۶۹
تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار	۶/۸۲	۶/۴۰	۶/۲۷	۶/۲۱	۵/۹۸	۶/۳۷
وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار	۶/۵۵	۶/۳۱	۶/۰۱	۶/۰۰	۵/۸۱	۶/۴۷
رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	۷/۰۹	۶/۸۱	۶/۸۴	۶/۸۰	۶/۵۱	۶/۰۸
دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	۸/۰۸	۷/۷۵	۷/۵۳	۷/۱۶	۷/۲۷	۷/۳۷
فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی	۶/۴۸	۶/۲۶	۵/۸۶	۵/۶۱	۵/۳۷	۵/۳۸
ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)	۵/۹۵	۵/۵۷	۵/۲۴	۵/۴۷	۵/۴۶	۵/۹۳
ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران	۶/۴۰	۶/۴۲	۶/۰۶	۶/۱۷	۶/۲۸	۵/۴۸
وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبای در بازار	۶/۶۶	۶/۴۱	۶/۰۷	۶/۱۵	۶/۲۱	۵/۹۵
ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار	۵/۴۶	۵/۳۵	۴/۸۷	۵/۲۱	۴/۸۸	۴/۹۸
عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران	۶/۴۰	۶/۰۷	۵/۶۱	۵/۶۷	۵/۹۶	۵/۶۰
فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار	۵/۸۴	۵/۴۷	۵/۴۲	۵/۶۰	۵/۲۳	۵/۷۱
دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار	۶/۷۶	۶/۵۰	۶/۵۷	۶/۹۹	۶/۷۶	۶/۹۹
کارگریزی عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه	۶/۲۰	۶/۰۸	۶/۰۶	۶/۴۵	۶/۰۵	۶/۵۵
کمبود تقاضا در بازار	۶/۰۰	۵/۵۴	۵/۱۶	۵/۰۸	۴/۶۶	۴/۹۸
کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز	۶/۰۸	۵/۸۷	۵/۶۰	۵/۷۳	۵/۷۱	۶/۲۸
کمبود نیروی کار ماهر	۵/۸۴	۵/۷۰	۵/۹۵	۶/۲۳	۶/۰۰	۵/۹۱
محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت	۵/۶۰	۵/۵۲	۵/۳۰	۵/۱۴	۵/۰۰	۴/۸۹
محدودیت دسترسی به آب	۳/۹۲	۴/۲۱	۴/۲۵	۴/۶۳	۴/۳۰	۴/۱۸
محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و ...)	۴/۳۱	۴/۶۸	۴/۹۳	۵/۶۲	۵/۳۹	۵/۳۴
فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی	۶/۸۲	۶/۵۳	۶/۵۲	۶/۷۰	۶/۴۱	۶/۰۷
موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی	۶/۴۷	۶/۷۸	۶/۷۳	۶/۹۹	۶/۵۴	۶/۵۶

شاخص محیط کسب و کار بر اساس سابقه فعالیت بنگاه‌های اقتصادی

جدول ۱۶ - شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و سابقه فعالیت اقتصادی

سابقه فعالیت اقتصادی (سال)					عنوان مؤلفه (موانع کسب و کار)
بیشتر از ۱۶	۱۱ تا ۱۵	۶ تا ۱۰	۳ تا ۵	کمتر از ۲	
۶/۱۰۰	۶/۱۰۹	۶/۱۰۳	۶/۱۰۸	۵/۷۱	
۴/۰۷	۴/۱۱	۴/۱۰	۴/۱۷	۴/۴۴	نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول
۶/۴۸	۶/۵۹	۶/۳۸	۶/۱۴	۵/۰۹	برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...
۵/۵۸	۵/۶۴	۵/۵۶	۵/۵۶	۴/۳۰	بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان
۷/۴۴	۷/۵۸	۷/۳۵	۷/۳۸	۶/۲۲	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار
۸/۲۱	۸/۳۳	۸/۳۹	۸/۱۵	۷/۳۹	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات
۶/۳۶	۶/۵۶	۶/۱۷	۵/۹۸	۵/۵۸	رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی
۴/۸۷	۴/۹۱	۵/۰۶	۵/۳۳	۴/۵۸	تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌ رغبتی به خرید محصولات ایرانی
۶/۴۴	۶/۴۰	۶/۴۶	۶/۶۰	۶/۲۲	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار
۶/۲۱	۶/۱۹	۶/۲۳	۶/۴۶	۶/۲۶	وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار
۶/۸۰	۷/۱۵	۶/۷۲	۶/۹۲	۶/۸۰	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
۷/۵۴	۷/۷۲	۷/۸۴	۷/۸۰	۷/۷۴	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها
۵/۹۷	۶/۰۶	۶/۰۴	۶/۳۱	۶/۱۷	فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی
۵/۵۸	۵/۶۱	۵/۵۵	۵/۶۸	۵/۳۱	ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)
۶/۳۱	۶/۰۱	۶/۳۴	۶/۱۳	۶/۱۴	ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران
۶/۲۸	۶/۱۶	۶/۳۴	۶/۶۲	۶/۲۱	وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبای بازار
۵/۱۷	۵/۱۸	۵/۱۶	۵/۳۵	۵/۰۳	ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار
۵/۸۳	۶/۰۶	۶/۰۳	۶/۱۴	۶/۰۷	عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران
۵/۶۳	۵/۶۳	۵/۴۸	۵/۵۳	۶/۱۳	فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار
۶/۷۴	۶/۷۱	۶/۶۸	۶/۵۹	۶/۲۴	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
۶/۳۲	۶/۱۸	۶/۰۲	۶/۱۵	۵/۳۹	کارگریزی عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه
۵/۴۱	۵/۵۶	۵/۵۵	۵/۴۵	۵/۵۳	کمبود تقاضا در بازار
۵/۸۸	۵/۸۹	۵/۷۶	۵/۹۲	۶/۱۹	کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز
۵/۸۹	۵/۸۵	۵/۸۹	۵/۹۶	۵/۴۲	کمبود نیروی کار ماهر
۵/۳۰	۵/۱۸	۵/۴۷	۵/۷۲	۴/۸۵	محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت
۴/۲۵	۴/۱۵	۴/۱۲	۴/۱۴	۳/۸۸	محدودیت دسترسی به آب
۴/۹۹	۴/۸۵	۴/۶۹	۴/۵۱	۳/۹۱	محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و ...)
۶/۵۷	۶/۶۵	۶/۶۴	۶/۶۱	۶/۵۰	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
۶/۵۵	۶/۶۴	۶/۶۸	۶/۸۷	۷/۰۵	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی

در جدول ۱۵ مولفه‌های پیمایشی به تفکیک تعداد کارکنان قابل مشاهده است. عدد شاخص محیط کسب و کار در بنگاه‌های بیشتر از ۲۰۰ کارکن، ۵/۸۶ محاسبه شده است که نشان دهنده وضعیت کسب و کار بهتر در این بنگاه‌ها نسبت به سایر بنگاه‌های اقتصادی است و عدد شاخص محیط کسب و کار در بنگاه‌ها با کمتر از ۵ کارکن، ۶/۱۵ محاسبه شده است که این بنگاه‌ها دارای وضعیت بدتری در محیط کسب و کار نسبت به سایر بنگاه‌ها ارزیابی شده‌اند.

همچنین بر اساس جدول شماره ۱۶ در بنگاه‌هایی که فعالیت اقتصادی آنها ۱۱ تا ۱۵ سال است، نامساعدترین محیط کسب و کار نسبت به سایر بنگاه‌ها با میانگین ۶/۰۹ اعلام شده و بنگاه‌های اقتصادی کمتر از ۲ سال سابقه فعالیت اقتصادی هم، دارای مساعدترین وضعیت (۵/۷۱) محیط کسب و کار هستند.

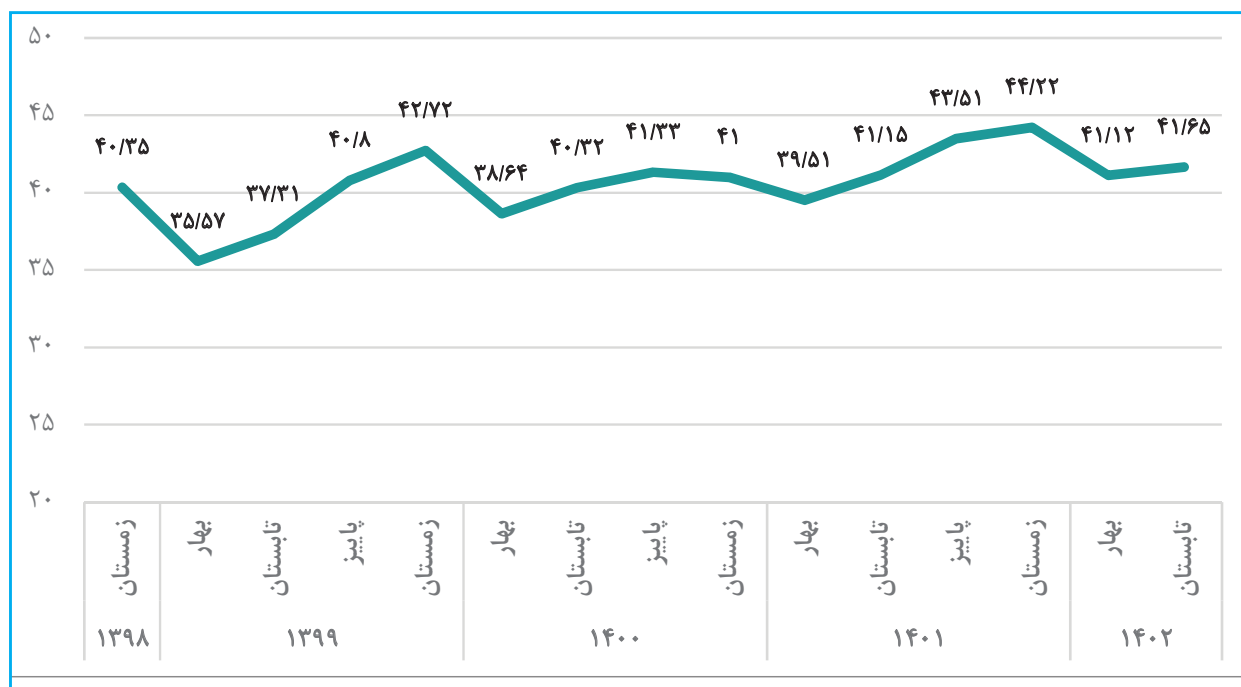
شاخص محیط کسب و کار بر اساس شرکت‌های دانش بنیان

در جدول ۱۷، موانع و مشکلات محیط کسب و کار شرکت‌های دانش بنیان ارائه شده است. با توجه به جدول، پنج مشکل اولویت‌دار شرکت‌های دانش بنیان غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات، بی ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار، دشواری تأمین مالی از بانک‌ها، موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی، برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ... هستند. با این حال مشاهده ارقام جدول نشان می‌دهد که برخی مشکلات این شرکت‌ها در مقایسه با سایر واحدهای اقتصادی کشور حادتر است.

شاخص محیط کسب و کار بر اساس ظرفیت فعالیت بنگاه‌های اقتصادی

در جدول ۱۸، مشکلات کسب و کار به تفکیک درصد ظرفیت فعالیت قابل مشاهده است. بر اساس نتایج بدست آمده بنگاه‌های اقتصادی مشارکت کننده در طرح (۲۸۲۲ بنگاه) به طور متوسط با ۴۱/۶۵ درصد ظرفیت اسمی خود فعالیت داشته‌اند.

نمودار ۸. ظرفیت تولید (درصد) بنگاه اقتصادی

جدول ۱۷ - موانع و مشکلات محیط کسب و کار شرکت‌های دانش بنیان

کل کشور	دانش بنیان	عنوان مولفه (موانع کسب و کار)
۴/۱۱	۳/۶۰	نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول
۶/۳۹	۷/۱۲	برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...
۵/۵۶	۵/۶۳	بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان
۷/۴۱	۷/۶۵	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار
۸/۲۶	۸/۳۵	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات
۶/۲۶	۶/۳۳	رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی
۵/۰۱	۴/۹۴	تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌رغبتی به خرید محصولات ایرانی
۶/۴۶	۶/۱۱	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار
۶/۲۶	۶/۱۷	وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار
۶/۸۶	۶/۱۸	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
۷/۷۰	۷/۳۷	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها
۶/۰۷	۵/۶۳	فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی
۵/۵۹	۴/۷۸	ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)
۶/۲۳	۵/۷۶	ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران
۶/۳۴	۶/۰۸	وجود انحصار، امتیاز یا هرنوع رانت به یک یا تعدادی از رقبای بازار
۵/۲۰	۴/۹۳	ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار
۵/۹۹	۵/۹۰	عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران
۵/۵۸	۵/۳۵	فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار
۶/۶۹	۶/۶۵	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
۶/۱۷	۶/۴۰	کارگریزی عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه
۵/۴۸	۴/۹۴	کمبود تقاضا در بازار
۵/۸۶	۵/۳۲	کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز
۵/۸۹	۵/۹۵	کمبود نیروی کار ماهر
۵/۴۰	۴/۷۰	محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت
۴/۱۸	۳/۷۳	محدودیت دسترسی به آب
۴/۷۹	۵/۵۷	محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و...)
۶/۶۱	۶/۷۶	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
۶/۶۷	۷/۱۳	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب‌وکار در دستگاه‌های اجرایی

جدول ۱۸ - موانع و مشکلات محیط کسب و کار به تفکیک ظرفیت تولید بنگاه‌های اقتصادی

ظرفیت تولید بنگاه اقتصادی (درصد)				عنوان مولفه (موانع کسب و کار)
بیشتر از ۷۰	۵۰ تا ۷۰	۳۰ تا ۵۰	کمتر از ۳۰	
۵/۸۰	۵/۸۷	۶/۲۰	۶/۴۸	نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول
۳/۹۳	۴/۰۸	۴/۲۷	۴/۲۷	برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...
۶/۰۶	۶/۲۲	۶/۷۶	۶/۸۰	بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان
۵/۳۳	۵/۳۸	۵/۸۰	۵/۹۱	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار
۷/۰۷	۷/۲۶	۷/۷۰	۷/۸۸	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات
۸/۰۷	۸/۱۸	۸/۳۵	۸/۵۶	رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی
۵/۹۳	۶/۱۴	۶/۵۰	۶/۷۱	تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌رغبتی به خرید محصولات ایرانی
۴/۹۹	۴/۸۷	۴/۹۷	۵/۲۷	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار
۶/۱۷	۶/۳۰	۶/۵۴	۷/۰۷	وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار
۶/۰۰	۵/۸۹	۶/۴۵	۶/۹۶	رویه های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
۶/۷۶	۶/۷۵	۶/۸۶	۷/۱۶	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها
۷/۵۶	۷/۵۳	۷/۸۰	۸/۰۶	فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی
۵/۸۶	۵/۷۲	۶/۲۰	۶/۷۳	ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)
۵/۶۴	۵/۳۵	۵/۵۳	۵/۸۸	ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران
۶/۰۷	۵/۸۴	۶/۴۵	۶/۷۶	وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبا در بازار
۶/۰۹	۵/۸۹	۶/۴۱	۷/۲۶	ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار
۵/۰۳	۵/۰۳	۵/۳۰	۵/۶۰	عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران
۵/۶۵	۵/۹۳	۶/۰۳	۶/۵۶	فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار
۵/۳۷	۵/۴۷	۵/۶۰	۶/۰۵	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
۶/۴۵	۶/۵۷	۶/۸۲	۷/۰۷	کارگری عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه
۵/۹۰	۵/۹۰	۶/۵۰	۶/۶۳	کمبود تقاضا در بازار
۵/۱۸	۵/۳۹	۵/۵۴	۶/۰۵	کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز
۵/۶۲	۵/۶۳	۶/۰۵	۶/۳۹	کمبود نیروی کار ماهر
۵/۵۵	۵/۸۹	۶/۱۸	۶/۱۶	محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت
۵/۲۰	۵/۱۸	۵/۴۸	۵/۹۲	محدودیت دسترسی به آب
۳/۸۸	۴/۰۴	۴/۴۰	۴/۶۱	محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و...)
۴/۵۰	۴/۶۱	۵/۱۱	۵/۱۸	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
۶/۳۵	۶/۲۸	۶/۸۸	۷/۱۶	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب‌وکار در دستگاه‌های اجرایی
۶/۴۱	۶/۴۹	۶/۹۹	۶/۹۸	

برخی اقدامات انجام شده به منظور رفع موانع کسب و کار تابستان ۱۴۰۲

الف: اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران

- مصوبات مجلس مرتبط با بخش خصوصی در خصوص طرح تامین مالی تولید و زیرساختها و طرح ساماندهی بازار زمین و مسکن و اجاره بها و لایحه ساماندهی و نظارت بر تجارت مرزی و ایجاد اشتغال پایدار مرزنشینان
- رفع مشکل ترخیص و انجام تشریفات گمرکی قطعات مورد نیاز صنعت هواپیمایی کشور بدون اخذ تاییدیه از بانک مرکزی با ارسال نامه بانک مرکزی و ابلاغ بخشنامه گمرک جمهوری اسلامی ایران به شماره ۱۴۰۲/۶۴۸۰۶۱ مورخ ۱۴۰۲/۰۵/۱۷
- برقراری امکان اخذ چک بابت مالیات و عوارض ارزش افزوده برای ترخیص ماشین آلات خط تولید
- پیگیری شکایت شرکت ایرانی هاساکو از شرکت کریر (Carrier) کره جنوبی در جریان اخذ نمایندگی و موافقت طرف کره‌ای جهت پرداخت مطالبات
- حل و فصل شکایت واسله در خصوص عدم تعهد نسبت به بارگیری مواد اولیه خریداری شده از فروشنده سنگاپوری با همکاری سفارت ایران در سنگاپور
- رفع مشکل ثبت سفارش چای از هند و سریلانکا و ایجاد امکان واردات چای
- ساماندهی استانداردهای جدید برای حل مشکل صادرات سوخت ایران به افغانستان
- افزایش استفاده از ارزهای ملی دو کشور ایران و روسیه به میزان ۶۰ درصد.
- آغاز نقل و انتقال وجه به ایران توسط بانک V.T.B روسیه

ب: اتاق تعاون ایران

- واحدهای کارآموزی بین کارگاهی به همت اتاق‌های تعاون بوشهر و قزوین.
- با پیگیری اتاق تعاون ابران در شورای تنقیح سازمان تامین اجتماعی، اصلاح ماده ۱۶ آیین‌نامه هیات‌های تشخیص مطالبات. سازمان تامین اجتماعی، با افزایش مهلت رسیدگی مجدد از یکسال به دو سال صورت پذیرفت.
- آغاز عملیات اجرایی ۷۳۴ واحد مسکن کارگری در شهر اشتهارد توسط اتاق تعاون ایران.
- برگزاری چهارمین اجلاس هیات مدیره اتحادیه بین‌المللی تعاون (ICA) به میزبانی اتاق تعاون ایران، لازم به ذکر است در این نشست که برای اولین بار در این سطح به میزبانی ایران انجام پذیرفت با حضور نمایندگان کشورهای عضو هیئت مدیره اتحادیه جهانی تعاون از قاره‌های مختلف برگزار شد.

مشکلات و موانع کسب و کارها و پیشنهادات تشکیلها و انجمنها

ردیف	مشکلات موجود	راهکارهای پیشنهادی	مرجع تصمیم گیرنده
۱	بخشنامه شماره ۰۱/۱۱۷۱۳۲ مورخ ۱۴۰۱/۰۵/۱۰ بانک مرکزی مبنی بر مسدود سازی سپرده ریالی ۵ تا ۱۰۰ درصد ارزش ریالی مازاد بر اصل ارزش حواله که شدیداً واردکنندگان را با کمبود نقدینگی مواجه می‌سازد و باعث افزایش قیمت مواد اولیه و نهایتاً محصول نهایی سازندگان ماشین آلات می‌گردد.	حذف تولیدکنندگان از این بخشنامه برای ورود مواد و تجهیزات اولیه برای ساخت داخل ماشین آلات و تجهیزات	بانک مرکزی
۲	طولانی شدن روند گواهی ثبت آماری و تخصیص ارز توسط بانک مرکزی و کمبود عرضه کننده ارز در بازار مبادله ارز و طلا	کاهش زمان دریافت گواهی ثبت آماری به حداکثر ۱۵ روز (از ۴۵ روز فعلی) و تخصیص ارز از سایر منابع ارزی برای سازندگان ماشین آلات و تجهیزات	بانک مرکزی

ردیف	مشکلات موجود	راهکارهای پیشنهادی	مرجع تصمیم گیرنده
۳	عدم ثبات نرخ ارز و تغییرات شدید در بازه زمانی کوتاه مدت و تاثیر آن بر روی قیمت پایه مواد اولیه که منجر به کاهش قدرت در خرید مواد اولیه می‌شود.	اتخاذ سیاست‌ها در جهت ثبات نرخ ارز	بانک مرکزی
۴	الزام شرکت‌های ارزآور کشور به عقد قرار داد تراسی با بانک‌های عامل که عملاً تمام راه‌های تامین ارز را مسدود می‌کند.	تمهیدات لازم برای تامین ارز به قیمت بازار برای رفع ضرورت های مقطعی	بانک مرکزی
۵	مشکل رفع تعهد ارزی در شرایطی که هیچ یارانه‌ای دولت دریافت نمی‌شود و از طرفی با توجه به اختلاف (بازده هزار تومانی دلار) و همچنین با عنایت به اینکه مواد اولیه مورد نیاز تولید برای کالای صادراتی با دلار نرخ آزاد تهیه می‌شود، شرکت‌ها را متحمل زیان میکند.	اصلاح قوانین مرتبط با تعهد ارزی	بانک مرکزی
۶	شرکت‌ها در برخی از فعالیت‌ها علیرغم زیان ناشی رفع تعهد در صادرات، مشمول مالیات عملکرد نیز شده‌اند و اخیراً از طرف امور مالیاتی تحت فشار زیادی قرار گرفته‌اند در نتیجه تعدادی از کارگاه در ورشکستگی کامل قرار گرفته و الباقی با نصف توان تولیدی خود فعالیت دارند.	اصلاح قوانین مالیاتی مناسب و تشویقی در جهت صادرات	وزارت اقتصاد
۷	محسوب نمودن کالای وارداتی به عنوان قاچاق در صورتی که مشخصات اظهارنامه با خصوصیات کالای منطبق نباشد، در حالیکه احتمال خطای انسانی در درج مشخصات کالا مثل نوع، جنس، تعداد یا وزن همواره وجود دارد.	اصلاح بند مورد نظر و در نظر گرفتن احتمال خطای انسانی	گمرک
۸	حذف انجمن‌ها و نمایندگان تشکل‌ها در ترکیب هیئت نظارت بر قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی کشور و احتمالاً جایگزینی نهادهایی که کمتر در معرض آسیب عدم اجرای قانون قرار می‌گیرند.	حضور مجدد تشکل‌های تولیدی سازنده ماشین آلات و تجهیزات بزرگ در ترکیب هیئت نظارت بر قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی کشور و سازندگان و تولیدکنندگان صنعتگر کشور	وزارت صمت
۹	خودداری سازمان تامین اجتماعی از صدور مفاصا حساب به قراردادهای ساخت و تولید به دلیل وجود هرگونه بدهی اعلام شده قطعی و این در حالی است که سازمان در مواردی بطور یک‌طرفه بدهی قطعی اعلام می‌کند که توافقی بین طرفین وجود نداشته‌است.	بدهی‌ها با عنوان قطعی باید توافق طرفین را داشته و فرآیند قانونی آن طی شده و امکان پرداخت اقساطی وجود داشته باشد و هر قرارداد باید بصورت مجرد دیده شود و در گرو موارد اختلافی قرار نگیرد.	سازمان تامین اجتماعی
۱۰	حسابرسی از دفاتر قانونی شرکت‌ها که توسط سازمان انجام می‌شود محل قانونی ندارد و سازمان تنها به بازرسی لیست حقوق و کسب اطمینان از بیمه شدن پرسنل شاغل و دریافت پرداخت‌های مرتبط با آنها مجاز می‌باشد و قراردادهای خرید مواد اولیه، قطعات و تجهیزات مورد نیاز مشمول بازرسی و حسابرسی نمی‌باشد.	عدم عملیات حسابرسی از اسناد و دفاتر مالی شرکت‌ها که محل قانونی ندارد و خلاف قانون است سازمان تنها در صورتی که شکایتی از پرسنل مبنی بر عدم پرداخت حق بیمه وجود داشته باشد مجاز به حسابرسی از دفاتر خواهد بود آنهم فقط در موضوع پرداخت حقوق و حق بیمه	سازمان تامین اجتماعی
۱۱	رد و پذیرش دفاتر مالی شرکت‌ها از موضوعات غیرمعارف و جدیدی است که اخیراً سازمان خود را محق به اینکار می‌داند در حالی که چنین اختیاری قانون گذار به سازمان نداده است.	حذف این اختیار از سازمان بصورت شفاف و روشن تا اینکه سازمان با دلایل خود ساخته دفاتر قانونی و پلمب شده شرکت‌ها را بی اعتبار نداند.	وزارت کار و سازمان تامین اجتماعی
۱۲	بالا بردن تعرفه واردات قطعات نسبت به ماشین‌آلات کامل وارداتی که باعث می‌گردد ساخت داخل این تجهیزات با افزایش قیمت تمام شده مواجه شود و توان رقابتی با خارج را نداشته باشد چرا که همواره بخشی از تجهیزات جانبی و قطعات نیاز به واردات دارند و هیچ سازنده ایی همه چیز را خودش تولید نمی‌کند.	کاهش و اصلاح تعرفه قطعات در جهت تشویق ساخت داخل و ایجاد رقابت مثبت	گمرک - وزارت صمت و وزارت اقتصاد
۱۳	گرفتن تعهد و اقرار از واحد تولیدی در فرم‌های ویژه برای کسب اجازه حسابرسی ۱۰ ساله در زمانی که بر اساس نیاز شرکت بخواهد مفاصا حساب برای قرارداد صادر کند.	مطابق قانون رفع موانع تولید در صورتی که لازم باشد سازمان تنها مجاز به بازرسی دفاتر تنها برای سال آخر و یکسال می‌باشد. یعنی تمکین به اجرای مصوبه ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی شماره ۵۰۴۳۲ مورخ ۱۳۹۶/۰۴/۳۱	سازمان تامین اجتماعی
۱۴	عدم دسترسی معمول تولیدکنندگان به مواد اولیه مورد نیاز خود که در داخل تولید میشوند (چه از لحاظ قیمت و یا میزان ارائه به بازار) (کاهش عرضه مواد اولیه در بورس کالا توسط پتروشیمی‌ها که باعث افزایش بهای تمام شده محصول و عدم رقابت در بازارهای صادراتی می‌گردد).	وزارت صمت با همکاری سازمان بورس و واحدهای عرضه‌کننده مواد اولیه داخلی موظف باشند تا ابزارهای خرید اعتباری، سلف موزی و خرید دین را در جهت تسهیل دسترسی واحد های تولیدی به مواد اولیه عملیاتی نمایند	وزارت صمت و بورس

ردیف	مشکلات موجود	راهکارهای پیشنهادی	مرجع تصمیم گیرنده
۱۵	عقد قراردادهای یکطرفه شرکتها و نهادهای بزرگ دولتی و حصولتی بدون توجه به مشکلات و محدودیت‌های موجود کشور به ویژه برای تولیدکنندگان بخش خصوصی	دستگاه‌های اجرایی و شرکت‌های تابعه آنها در نقش کارفرماهای بزرگ که برای خرید تجهیزات و یا اجرای پروژه‌های خود با واحدهای تولیدی قرارداد منعقد می‌کنند موظف باشند قراردادهای را به گونه‌ای تنظیم کنند که امکان توزیع متوازن ریسک، تعدیل قراردادها بر اساس نرخ تورم فراهم شود. همچنین پیش‌بینی جریمه برای عدم پرداخت بموقع کارفرما مورد توجه قرار گیرد.	وزارت صمت و نهاد دولت
۱۶	- کمبود مشکلات نقدینگی واحدهای تولیدی - کمبود پرداخت تسهیلات مالی از سوی بانک‌ها و تامین سرمایه در گردش که به طبع آن باعث عدم استفاده از ظرفیت صددرصدی ماشین‌آلات خط تولید و افزایش هزینه‌های سربار تولید می‌شود.	بانک مرکزی موظف باشد نسبت به اصلاح و بازنگری مقررات بانکی در جهت تأمین نقدینگی مورد نیاز بخش تولید با هدف تحقق سهم ۴۰ درصدی بخش صنعت از منابع بانکی	بانک مرکزی
۱۷	الزام واردکنندگان مواد اولیه و تجهیزات به سپرده‌گذاری برای تخصیص ارز و افزایش سپرده جهت تمدید گواهی ثبت آماری که مشکلات نقدینگی واحدهای تولیدی را تشدید می‌کند.	ورود مواد اولیه و تجهیزات برای واحدهای تولیدی از بخشنامه مربوطه همانند تجهیزات پزشکی معاف شوند. (بخشنامه شماره ۲۶۱۶۵۴/۰۱ مورخ ۱۴۰۱/۱۰/۱۹)	بانک مرکزی
۱۸	عدم تمکین و تخطی از اجرای کامل و صحیح ماده ۱۱ قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور توسط سازمان تأمین اجتماعی چرا که حق بیمه قراردادهایی که توسط کارکنان در کارگاه‌های ثابت پیمانکار انجام می‌شود باید بر مبنای صورت مزد یا بازرسی انجام شده محاسبه و وصول کرده و مفاصا حساب صادر کند و این در حالی است که سازمان در بخشنامه خود مبنای محاسبه حق بیمه قرارداد را صورت مزد و بازرسی انجام شده ذکر کرده‌است که خود تحریف متن قانون است.	تمکین سازمان به اجرای کامل ماده قانونی و صدور مفاصا حساب بر مبنای صورت مزد کارکنان شاغل در کارگاه و یا بازرسی‌های انجام شده در گذشته و یا عندالزوم در زمان حال در حالی که سازمان در جایی که بازرسی از کارگاه را انجام نداده تعهد حسابرسی ۱۰ ساله گرفته و مفاصا حساب قرارداد را صادر می‌کند.	سازمان تأمین اجتماعی
۱۹	وجود تعارض در قوانین حمایتی بدون توجه به اینکه در سال‌های اخیر توان ساخت و تولید داخل ماشین‌آلات و تجهیزات بسیار توسعه یافته ولی قوانین موجود در رابطه با خرید خارجی ماشین‌آلات متعلق به زمان‌های قدیم است که این قابلیت در کشور وجود نداشت.	لازم است در جهت تشویق و حمایت از صنعت ساخت ماشین‌آلات و تجهیزات قوانین قدیمی در مسیر توسعه این صنعت اصلاح شود.	وزارت صمت و مجلس شورای اسلامی
۲۰	افزایش هزینه‌های ترخیص گمرکی تا ۵ برابر در خصوص واردات ورق و لوله‌های استیل و مشابه آنها باعث افزایش ۳۰ تا ۴۰ درصدی قیمت تمام شده محصول نهایی شده‌است و این نوع پروژه‌ها قطعاً با زیان مواجه می‌شوند.	اصلاح ضرایب مربوط به حقوق و عوارض گمرکی از ۱۰ درصد به یک درصد مصوب هیئت وزیران	گمرک
۲۱	مشکلات متعدد در قراردادهای واگذاری زمین قبل از بهره‌برداری و همچنین مشکلات عدیده در زمان بهره‌برداری کاملاً به نفع شرکت شهرک‌های صنعتی استان‌ها تنظیم گردیده و صدای عدالت خواهی و اصلاح امور تولیدکنندگان راه به جایی نمی‌برد	بازنگری اساسی در فرمت قراردادهای تیپ و واگذاری زمین و مقررات زمان بهره‌برداری و اداره شهرک‌های صنعتی نیاز ضروری واحدهای مستقر و متقاضی ایجاد واحد تولیدی است.	وزارت صمت
۲۲	مشکل قطعی برق صنعتگران که هم اکنون ۲ تا ۳ روز در هفته با قطعی برق مواجه هستند زیان‌های مادی و غیرمادی زیادی را متوجه صنعت و اقتصاد کشور کرده و کاملاً برعکس قانون اولویت قطع برق متوجه صنعتگران و بخش تولید است. (قطعی‌های بدون هماهنگی منجر به افزایش ضایعات، کاهش تولید، سوختن قطعات الکترونیکی ماشین‌آلات خط تولید و خسارت مالی بعضاً بیش از ۱۰ میلیارد ریالی در تابستان بدون احتساب کاهش تولید و جذب حقوق و دستمزد برای برخی شرکت‌ها شده‌است)	اعمال مدیریت جیره بندی استفاده از برق مطابق قوانین وضع شده می‌بایست به نفع اقتصاد و تولید کشور اجرا گردد و قطعی برق کارخانجات تولیدی در اولویت آخر قرار گیرد.	وزارت نیرو